

“หุบเขาฝนโปรยไพร” : การประกอบสร้างและการนำเสนอ ดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ และการสื่อสำนึกเชิงนิเวศ ในวรรณกรรม 4 เล่มของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

ธนวรรธ ชายกุล

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: zeze_7777@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่ขอบทความ: 5 พฤษภาคม 2565

วันที่รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาการประกอบสร้างและการนำเสนอสถานที่ในวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ที่ชื่อว่า “หุบเขาฝนโปรยไพร” ซึ่งผู้เขียนบทความพบว่ากนกพงศ์ได้นำเสนอสถานที่นั้นในลักษณะ “ดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ” (Ecotopia) มีวัตถุประสงค์การศึกษาคือ 1. เพื่อศึกษาลักษณะวิธีการประกอบสร้างและการนำเสนอหุบเขาฝนโปรยไพรในฐานะดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศในวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อแนวคิดสำนึกเชิงนิเวศผ่านสถานที่ในวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ โดยเลือกศึกษาจากตัวบทวรรณกรรมที่มีการนำเสนอสถานที่แห่งนี้อย่างชัดเจนจำนวน 4 เล่ม ได้แก่ 1) บ้านที่จากหุบเขาฝนโปรยไพร 2) ยามเช้าของชีวิต 3) จดหมายถึงนักเขียนหนุ่ม และ 4) นิทานประเทศ ผลการศึกษาพบว่าหุบเขาฝนโปรยไพรอยู่ในฐานะสถานที่ในวรรณกรรมที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากมิติพื้นที่จริงและชีวิตของผู้คนในละแวกเชิงภูเขาหลวง ใน อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราชที่ผู้เขียนอาศัยอยู่ ผู้เขียนประกอบสร้างสถานที่นี้ให้เป็นดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศโดยวิธีการให้ความหมายต่าง ๆ แก่สถานที่ทั้งในมิติรูปธรรมและมิตินามธรรม คือ ดินแดนธรรมชาติอันยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์ที่นำไปสู่การก่อเกิดชุมชนเชิงนิเวศ ดินแดนแห่งชีวิตที่แท้จริงและแผ่นดินแห่งความสุข แผ่นดินที่หล่อหลอมตัวตนเชิงนิเวศและตัวตนทางการเขียน เพื่อสื่อสำนึกเชิงนิเวศไปสู่ผู้อ่านคือการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติด้วยการแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่สูงส่งมหัศจรรย์และให้คุณประโยชน์มากมายแก่ชีวิตมนุษย์ และนำเสนอระบบคิดที่กนกพงศ์เชื่อมั่นว่าธรรมชาติวิธีนั้นเป็นหนทางนำไปสู่ชีวิตที่แท้จริงและสงบสุข

คำสำคัญ: หุบเขาฝนโปรยไพร ดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ สำนึกเชิงนิเวศ การวิจารณ์เชิงนิเวศ

"Hoobkao Phon Proi Prai": The Construction and Presentation of Ecotopia and Ecological Conscience in Four Literary Works of Kanokphong Songsomphan

Thanavat Chaikul
Master of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham University
E-mail: zeze_7777@hotmail.com

Received: February 1, 2022

Revised: May 5, 2022

Accepted: May 25, 2022

Abstract

This study aimed to examine the construction and presentation of places in Kanokphong Songsomphan's literature called "Hoobkhao Phon Proi Prai". The author has presented an ecotopia for 1) showing how the author conducted and presented "Hoobkhao Phon Proi Prai" as ecotopia 2) analyzing the presentation pattern for ecological Conscience through places in the literature of Kanokphong Songsomphan. The study depicts four literary works of Kanokphong; "Bantuek Jak Hoobkhao Phon Proi Prai", "Yam Chao Khong Chiwit", "Chodmai Jak Nakkhaen Noom", "Nithan prated" The results of the study revealed that this place is a place in literature that was constructed from the dimensions of the real area and people's lives in the hillside area of Phu Khao Luang in Phromkiri district of Nakhonsithamaraj province where the author lived. The author constructed this place as an "Ecotopia" by giving it various meanings in both concrete and abstract dimensions. The great and fertile natural land led to the creation of an eco-community, the land of authentic life and happiness, the land that moulds the ecological self and written self. To convey ecological conscience to readers, it offered awareness of the value and importance of nature. It also showed that nature is great, noble, and wonderful and has given many benefits to human life. Moreover, it presented that "Nature Way" is a way to lead an authentic, peaceful life.

Keywords: Hoobkao Phon Proi Prai, ecotopia, ecological conscience, Ecocriticism

บทนำ

วรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์มีการกล่าวถึงสถานที่หรือพื้นที่แห่งหนึ่ง ที่ชื่อว่า “หุบเขาฝนโปรยไพร” ซึ่งผู้เขียนบทความพบว่ากนกพงศ์ได้ประกอบสร้างและนำเสนอในลักษณะของ “ดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ” (Ecotopia) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะวิธีการประกอบสร้างและการนำเสนอหุบเขาฝนโปรยไพรในฐานะดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อแนวคิดสำนักเชิงนิเวศผ่านสถานที่แห่งนี้ เนื่องจากสถานที่นี้มีความสัมพันธ์กับระบบคิดเชิงนิเวศและอัตลักษณ์ตัวตนที่สำคัญของกนกพงศ์อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เป็นนักเขียนที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี พ.ศ. 2539 จากรวมเรื่องสั้นชุด “แผ่นดินอื่น” ผลงานของเขามักถูกพิจารณาและกล่าวถึงด้านการนำเสนอประเด็นปัญหาสังคมอย่างหนักแน่นจริงจัง ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะเด่นในวรรณกรรมเล่มต่าง ๆ ของเขา เห็นได้จากงานศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ที่ผ่านมาซึ่งมักเป็นการศึกษาด้านการนำเสนอปัญหาสังคมและปัญหาของมนุษย์ เช่น วิทยานิพนธ์ของสุนิภา ไกรนรา (2542) เรื่อง การนำเสนอปัญหาสังคมและสี่สันท้องถิ่นภาคใต้มาใช้ในการแต่งเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ วิทยานิพนธ์ของศรัณย์ ทองคำ (2548) เรื่อง วิเคราะห์ปัญหาภาคใต้ ศึกษาผ่านวรรณกรรม “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ บทความของธัญญา สังขพันธานนท์ (2559) เรื่อง “ความขัดแย้งและความรุนแรงในเรื่องสั้นร่วมสมัยของไทย : ศึกษาจากเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์” บทความของธัญญา สังขพันธานนท์ (2559) เรื่อง “วิฤตติโลกาภิวัตน์ในสังคมไทย มองผ่านเรื่องสั้นหลัง “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์” เป็นต้น

แต่วรรณกรรมของกนกพงศ์ยังมีลักษณะเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่กล่าวได้ว่ายังไม่ได้รับการกล่าวถึงและมีการศึกษามากนัก คือการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือสำนักเชิงนิเวศซึ่งเขาได้มุ่งมั่นนำเสนอตลอดมาเช่นกัน กล่าวได้ว่ากนกพงศ์มีระบบคิดเชิงนิเวศและอุดมการณ์เชิงนิเวศที่ชัดเจน เห็นได้จากการนำเสนอเรื่องราวของธรรมชาติในวรรณกรรมต่าง ๆ รวมทั้งจากรูปแบบวิถีชีวิตและแนวความคิดของเขา ทั้งนี้ กนกพงศ์มักแสดงออกว่าเขามีนิเวศที่จะใช้ชีวิตเพื่อทำงานเขียน เขาจึงให้ความสำคัญกับ “สถานที่” ที่อยู่อาศัยเพื่อการทำงานเขียนอย่างมาก ดังเห็นได้จากข้อความที่เขาเขียนว่า “สถานที่ที่มีผลต่อความเป็นไปของชีวิตคนอย่างยิ่ง” (จดหมายจากนักเขียนหนุ่ม, 2551: 347) และเขามีความเชื่อมั่นว่าพื้นที่ทางธรรมชาติเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยใช้ชีวิตและทำงานเขียน จึงได้แสวงหาพื้นที่ในอุดมคติดังกล่าว จนกระทั่งราว พ.ศ. 2533 เขาได้มาพบพื้นที่หุบเขาในเขตป่าดงดิบแถบเชิงภูเขาหลวง

ในชนบทของ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่ผู้คนยังมีชีวิตพึ่งพิงและผูกพันกับธรรมชาติแบบสังคมบุพกาล “จนกระทั่งมาเจอบ้านร้างกลางสวนในหมู่บ้านป่า ซึ่งยังไม่เปลี่ยนโฉมไปจากสังคมบุพกาลมากมายนัก ผมตกลงใจเลือกที่นี่ด้วยความคิดว่ามันมีบรรยากาศเหมาะที่จะเขียนหนังสือ” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 93) เขาจึงเข้าไปเช่าบ้านเล็ก ๆ ในสวนผลไม้ริมสายน้ำตกพรหมโลกเพื่ออยู่อาศัยและทำงานเขียน ตั้งชื่อพื้นที่นี้ว่าหุบเขาฝนโปรยไพร กนกพงศ์อาศัยอยู่ที่นั่นจนกระทั่งเสียชีวิตเมื่ออายุ 39 ปี การเลือกใช้ชีวิตในพื้นที่ธรรมชาติเช่นป่าเขาลำเนาไพรทำให้เห็นได้ว่ากนกพงศ์มีอุดมการณ์เชิงนิเวศและสำนึกเชิงนิเวศ หรือ “สำนึกสีเขียว” ที่เข้มข้น การผลิตซ้ำของการนำเสนอพื้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรในวรรณกรรมต่าง ๆ ยังทำให้เห็นถึงความรักความผูกพันของเขามีต่อสถานที่แห่งนี้ (Place attachment) กนกพงศ์นำเสนอเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรอย่างชัดเจนไว้ในวรรณกรรมอย่างน้อย 4 เล่มที่ผู้เขียนบทความเลือกมาศึกษา ได้แก่ 1) บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร 2) ยามเช้าของชีวิต 3) จดหมายถึงนักเขียนหนุ่ม และ 4) นิทานประเทศ

ผู้เขียนบทความได้ศึกษาและตีความโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีหลักในการศึกษาคือทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจศึกษาระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรม เซอริลล์ กล็อตเฟลตี (Cheryll Glotfelty) นักวิชาการคนสำคัญผู้บุกเบิกทฤษฎีนี้ได้นิยามการวิจารณ์เชิงนิเวศว่าเป็น “การศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ” โดยมีพื้นฐานอยู่บนความคิดที่ว่า ‘วัฒนธรรมมนุษย์เชื่อมโยงกับโลกกายภาพ’ โดยสองสิ่งนี้จะส่งผลกระทบต่ออีกและกัน (Glotfelty & Fromm [Ed.] 1996 อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2560) ลอเรนซ์ บิวเอลล์ (Lawrence Buell) อธิบายเพิ่มเติมว่าการวิจารณ์เชิงนิเวศหมายรวมถึงแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมและสิ่งแวดล้อมว่า ภาพความสัมพันธ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเปิดเผยให้เห็นความเชื่อมโยงอันซับซ้อนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างไร (Buell, 2005: อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2560) ตรีศิลป์ บุญจจร (2559) กล่าวว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศให้ความสำคัญแก่โลกทัศน์แบบองค์รวม (Holism/Wholistic paradigm) ซึ่งเป็นโลกทัศน์ที่มองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติ และจุดศูนย์กลางของคุณค่าอยู่ที่โลกและจักรวาล โดยทุกส่วนประกอบมีคุณค่าเท่าเทียมกัน และมีจุดยืนทางจริยธรรมที่วิพากษ์และต่อต้านโลกทัศน์ที่เอามนุษย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง (Anthropocentrism) เนื่องมาจากปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่โลกและมวลมนุษยเผชิญอยู่ทำให้ผู้คนเริ่มปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับธรรมชาติและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากกระบวนทัศน์แบบลดส่วนกลไก (Reductionist/

Mechanistic) มาสู่กระบวนทัศน์แบบองค์รวม (Holistic) และทำที่ที่อ่อนน้อมถ่อมตนต่อธรรมชาติที่ได้กลายเป็นโครงสร้างสำคัญของแนวคิด “สำนึกเชิงนิเวศ” (Ecological conscience) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิจารณ์เชิงนิเวศ

จากการสรุปคำอธิบายของเนืองน้อย บุญยเนตรได้อธิบายว่าแนวคิดสำนึกเชิงนิเวศประกอบด้วยพื้นฐานสำคัญคือ เป็นมโนทัศน์ในการมองโลกธรรมชาติเป็นองค์รวม และทำที่ที่อ่อนน้อมถ่อมตนต่อธรรมชาติจุดศูนย์กลางคุณค่าอยู่ที่โลกชีวะมิได้อยู่ที่มนุษย์โลกชีวะมีความสำคัญกว่าส่วนย่อย มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน และความเป็นตัวตนที่แยกออกจากสิ่งอื่นโดยสิ้นเชิงเริ่มเลือนรางเป็นต้น (เนืองน้อย บุญยเนตร, 2537 อ้างถึงใน ศุภิสรา เทียนสว่างชัย, 2560) การศึกษาในกรอบทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศทำให้สามารถเห็นได้ว่าพื้นที่ “หุบเขาฝนโปรยไพร” นั้นมีฐานะเป็นพื้นที่ทางวรรณกรรมที่ถูกประกอบสร้างเพื่อจุดประสงค์สำคัญคือการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและแนวคิดสำนึกเชิงนิเวศ การศึกษาพื้นที่แห่งนี้ยังสามารถทำให้เห็นว่าโลกธรรมชาติดี้อิทธิพลสำคัญต่อการก่อเกิดและหล่อหลอมแนวคิดเชิงนิเวศและตัวตนเชิงนิเวศของกนกพงศ์ และเห็นได้ถึงอิทธิพลของธรรมชาติที่มีต่อผู้คนที่ใช้ชีวิตสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาจากหนังสือที่เลือกมาศึกษา พบว่ามีหนังสือ 3 เล่มที่มีลักษณะคล้ายกับงานเขียนสารคดี คือ “บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร” “ยามเช้าของชีวิต” (ความเรียงเชิงอัตชีวประวัติ) และ “จดหมายถึงนักเขียนหนุ่ม” (จดหมาย) ส่วนอีกเล่มคือ “นิทานประเทศ” เป็นวรรณกรรมรวมเรื่องสั้น แต่ก็สามารถพิจารณาได้ว่างานเขียนทุกเล่มล้วนมีฐานะเป็นวรรณกรรมที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากกรวิจารณ์เชิงนิเวศอยู่บนฐานคิดและมโนทัศน์ที่ว่า ถ้อยคำเป็นการประกอบสร้างของมนุษย์ (The word is a human construct) และธรรมชาตินั้นเป็นการประกอบสร้างทางสังคม (Social construct) และการรับรู้ การสื่อสารของเราเกี่ยวกับธรรมชาติ เราจึงจักธรรมชาติจากภาพและถ้อยคำ (Gifford, 2000) อ้างถึงใน ธัญญาสังขพันธ์านนท์, 2559) เช่นเดียวกับที่ผู้อ่านได้รู้จักกับดินแดนหุบเขาฝนโปรยไพรผ่านโลกของภาษาของกนกพงศ์ แม้ว่าการประกอบสร้างสถานที่ในวรรณกรรมต่างประเภทจะมีวิธีการที่แตกต่างกัน กล่าวคืออาจกล่าวได้ว่าในงานเขียนประเภทความเรียงเชิงอัตชีวประวัติและจดหมายนั้นมีการนำเสนอสถานที่อย่างค่อนข้างตรงไปตรงมา หรือเสนอความเป็นจริงที่ถูกปรุงแต่งน้อยกว่างานเขียนประเภทเรื่องสั้นที่มีฐานะเป็นเรื่องแต่งอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม สามารถกล่าวได้ว่าทั้งสถานที่และผู้คนในวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ที่เลือกมาศึกษานั้นได้ถูกประกอบสร้างและนำเสนอในฐานะที่เป็น “วรรณกรรม” และเป็นการนำเสนอ “ภาพแทน” (Representation) ของสถานที่

และผู้คนในท้องถิ่นนั้น ภาพแทนไม่ใช่ความจริง (Reality) แต่เป็นผลผลิตของการเลือกสรรที่มีความจริงเพียงบางส่วนถูกเน้นย้ำ แต่บางส่วนถูกเพิกเฉย ภาพแทนคือความสามารถของตัวบทในการวาดภาพลักษณะหน้าตาของโลกและนำเสนอออกมาให้เห็น ภาพแทนไม่ใช่สิ่ง/ผลผลิตที่เคยเป็นอยู่/มีอยู่ หากแต่เป็นผลผลิตที่มีการประกอบสร้าง (Reproduct) ขึ้นมา (กาญจนา แก้วเทพ, 2549 อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

ดังนั้น ดินแดนหุบเขาผนโปรยไพรในวรรณกรรมของกนกพงศ์จึงมีใช้สถานที่จริงที่เขาคายอยู่แต่เป็น “สถานที่ในวรรณกรรม” ที่ได้ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากมิติของสถานที่จริง หรือเป็นมิติของสถานที่ในจินตนาการที่ซ้อนทับอยู่กับมิติสถานที่กายภาพเรื่องราวของหุบเขาผนโปรยไพรเป็นการนำเสนอ “เรื่องเล่า” (Narrative) เกี่ยวกับสถานที่ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าส่งผลต่อความรับรู้ ความทรงจำ และความรู้สึกของผู้อ่านวรรณกรรมของเขา เรื่องเล่านั้นถูกจำลองมาจากความจริงไม่มากนักน้อย การจำลองนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความรู้สึกเสมือนจริง (Impression of reality) ให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับหรือผู้อ่าน (นพพร ประชากุล, 2552) หุบเขาผนโปรยไพรในฐานะสถานที่ทางวรรณกรรมได้จัดวางผู้อ่านให้อยู่ในตำแหน่งที่นักเขียนตั้งใจให้เกิดผลทางจิตใจ การผลิตซ้ำอย่างจงใจของการนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับหุบเขาผนโปรยไพรได้ทำให้สถานที่ที่อยู่ในความทรงจำของผู้อ่านในฐานะ “ภาพแทนของพื้นที่” (Representation) ดังที่องรี เลเฟวบ (Henri Lefebvre) อธิบายว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงความหมายของกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical space) ที่สัมพันธ์โดยตรงกับพื้นที่ทางสังคม (Social space) และพื้นที่ในมโนทัศน์ (Mental space) ที่นำไปสู่การผลิตซ้ำทางสังคมที่กระทำผ่านพื้นที่ที่กายภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการของประกอบสร้างความหมายของ “พื้นที่ในความทรงจำของผู้คน” (Henri Lefebvre, 1991 อ้างถึงใน ขวิตรา ตันติมาลา, 2560) ดังเห็นได้จากการพูดและการเขียนจำนวนมากในวาระการรำลึกถึงกนกพงศ์หลังจากเขาเสียชีวิต อาทิในหนังสือที่ระลึกงานศพของกนกพงศ์ “คืนสู่แผ่นดิน” ที่ข้อเขียนของผู้คนจำนวนมากได้กล่าวถึงชื่อของ “หุบเขาผนโปรยไพร” ควบคู่ไปกับตัวตนของกนกพงศ์อยู่เสมอ ทำให้เห็นว่าดินแดนหุบเขาผนโปรยไพรได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สื่อแทนตัวตนของกนกพงศ์ในที่สุด ดังที่กนกพงศ์เคยเขียนถึงความตั้งใจของเขาในการสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับสถานที่และผู้คนไว้ว่า “สถานที่หรือผู้คน จะยิ่งใหญ่ได้แค่ไหนอยู่ที่เรื่องเล่า ใครเล่าได้เก่ง ใครเล่าได้ดี สถานที่หรือผู้คนก็จะอยู่ในความทรงจำของคนรุ่นหลังอีกยาวนาน” (จดหมายจากนักเขียนหนุ่ม, 2551)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะวิธีการประกอบสร้างและการนำเสนอหุบเขาผนโปรยไพร

ในฐานะดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศในวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Man and Society Faculty of Humanities and Social Sciences

2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อแนวคิดสำนึกเชิงนิเวศผ่านสถานที่ในวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

วิธีการวิจัย

ผู้เขียนบทความเลือกศึกษาจากหนังสือวรรณกรรมของกนกพงศ์ จำนวน 4 เล่ม คือ 1) บันทึกลับจากหุบเขาฝนโปรยไพร 2) ยามเช้าของชีวิต 3) จดหมายถึงนักเขียนหนุ่ม และ 4) นิทานประเทศ ทำการศึกษาด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ และศึกษาและตีความโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีหลักในการศึกษาคือทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism)

การประกอบสร้างและการนำเสนอ “หุบเขาฝนโปรยไพร” ในฐานะ “ดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ” และการสื่อสำนึกเชิงนิเวศ

จากการศึกษาภาพรวมและลักษณะสำคัญของการนำเสนอหุบเขาฝนโปรยไพร พบว่ากนกพงศ์ได้ประกอบสร้างความหมายต่าง ๆ เพื่อนำเสนอหุบเขาฝนโปรยไพร ในลักษณะของพื้นที่ในอุดมคติ ดังจะได้นำเสนอในลำดับถัดไป เมื่อพิจารณาในกรอบคิดของนักทฤษฎีด้านพื้นที่ที่มองสถานที่ในแง่ที่เป็น “พื้นที่” (Spaces) ซึ่งเป็นการมองพื้นที่ในฐานะที่เป็นผลิตผลของเทคนิควิทยาการในการนำเสนอภาพแทนในรูปแบบต่าง ๆ นั่นคือการมองพื้นที่ในฐานะสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา หากพิจารณาตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ของมิเชล ฟูก็อดต์ (Michel Foucault) ที่ได้กล่าวถึงพื้นที่สำคัญสามแบบคือ พื้นที่จริง (Real space) พื้นที่ในอุดมคติ (Utopias) และพื้นที่พิเศษ (Heterotopias) (ไซริตัน เจริญสินโอสถ, 2544) ฟูก็อดต์อธิบายว่าพื้นที่ในอุดมคติเป็นพื้นที่ในจินตนาการที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับพื้นที่จริงในสังคมอยู่บนพื้นฐานของพื้นที่ที่ไม่มีที่ตั้งจริงในสังคม (Unreal space) และถูกนำเสนอให้เห็นในรูปแบบของสังคมที่สมบูรณ์แบบ เช่นเดียวกับที่กนกพงศ์สร้างหุบเขาฝนโปรยไพรให้เป็นที่ดินแดนหรือสังคมในอุดมคติ และเมื่อพิจารณาโดยฐานคิดของทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ ซึ่งให้ความสนใจในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมผนวกกับแนวความคิดเรื่องสังคมอุดมคติแล้ว ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าหุบเขาฝนโปรยไพรยังมีความเป็น “สังคมอุดมคติเชิงนิเวศ” อีกด้วย

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2556) ได้อธิบายว่า คำว่าสังคมในอุดมคติ (Utopia) ในความหมายดั้งเดิม คือ คำที่ใช้เพื่ออธิบายความหวังและความใฝ่ฝันอันสูงสุด (Ultimate) ของมนุษย์ ซึ่งดูเหมือนเป็นความเพ้อฝันที่มีต่อดินแดนแห่งหนึ่งที่มีต่อดินแดนแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบ (Perfect society) คำว่า “อีโคโทเปีย” (Ecotopia) หรือ “สังคมอุดมคติเชิงนิเวศ” เป็นมโนทัศน์ของนักวิชาการด้านนิเวศวิทยาตะวันตกที่นำเอา

ความคิดเรื่องยูโทเปียหรือสังคมในอุดมคติ มาประสานกับแนวคิดด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมนิยมเพื่อเสนอว่าดินแดนอุดมคติที่สร้างขึ้นมานั้นกล่าวถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในความคิดเชิงนิเวศอย่างไร จากการศึกษาของ Marius de Geus (Gues, 1999) นักวิชาการด้านยูโทเปียพบว่าวรรณกรรมเกี่ยวกับยูโทเปียส่วนใหญ่นำเสนอแนวคิดด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมไว้เสมอ ดังเช่นในงานเขียนเกี่ยวกับยูโทเปียเล่มสำคัญอย่าง “ยูโทเปีย” (Utopia) ของทอมัส มอร์ (Thomas More) หรือ “วอลเดน” (Walden) ของ เฮนรี ทอโร (Henry Thoreau) เป็นต้น จากการศึกษางานเขียนแนวยูโทเปียเล่มสำคัญต่าง ๆ นับตั้งแต่ “อุดมรัฐ” (The Republic) ของเพลโต (Plato) มาจนถึงงานเขียนในศตวรรษที่ 20 Gues ได้สรุปหลักการเบื้องต้นของสังคมในอุดมคติเชิงนิเวศว่าประกอบด้วยคุณลักษณะหลายประการ เช่น 1) การตระหนักรู้ในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อม 2) มีทัศนคติที่ดีต่อธรรมชาติ 3) ความสุขและชีวิตที่ดี 4) การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย 5) มีชีวิตที่ไม่เร่งรีบ มีเวลาว่างและการพักผ่อน 6) ธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์และมีการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ 7) มีทัศนคติในการบูรณาการเพื่อชุมชนเชิงนิเวศ เป็นต้น (Gues, 1999 อ้างถึงใน ัญญา สังข์พันธานนท์, 2556) จากการศึกษาและพิจารณาการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดเกี่ยวกับหุบเขาฝนโปรยไพรของกนกพงศ์ในวรรณกรรมทั้ง 4 เล่ม พบว่ามีความสอดคล้องกับหลักการดังกล่าวหลายประการ โดยกนกพงศ์ได้สร้างหุบเขาฝนโปรยไพรให้มีลักษณะของดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ (Ecotopia) ด้วยการประกอบสร้างความหมายต่าง ๆ ในเชิงอุดมคติให้แก่พื้นที่นี้ทั้งในมิติรูปธรรมและมิตินามธรรม ดังนี้

1) หุบเขาฝนโปรยไพร : ดินแดนธรรมชาติอันยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์ ที่นำไปสู่การตื่นรู้ทางจิตวิญญาณและการก่อเกิดชุมชนเชิงนิเวศ

กนกพงศ์ได้นำเสนอถึงความยิ่งใหญ่และความอุดมสมบูรณ์ของโลกธรรมชาติในหุบเขาฝนโปรยไพรในตัวอย่างจำนวนมาก ซึ่งเป็นการอ้างอิงมาจากลักษณะทางกายภาพ (Physical space) และภูมิประเทศในพื้นที่จริง เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นส่วนหนึ่งของ “ป่าเขาหลวง” ฝืนป่าดงดิบชื้นอันกว้างใหญ่ไพศาล เป็นพื้นที่ในหุบเขาที่โอบล้อมด้วยทิวเขา สลับซับซ้อนของเทือกเขาหลวงมี “ภูเขาหลวง” อันสูงใหญ่ซึ่งมี “ยอดพรหมโลก” เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้เป็นทัศนียภาพที่โดดเด่นในพื้นที่ ฝืนป่าเขาหลวงเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพจนได้ชื่อว่า “หลังคาสีเขียวของภาคใต้” อุดมไปด้วยพืชพันธุ์และพันธุ์พืชหายากมากมาย เช่น กล้วยไม้และเฟิร์นหลากหลายสายพันธุ์ที่เหลืรอดมาจากยุคโบราณ และยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามากกว่า 327 ชนิด เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารกว่า 15 สาย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครศรีธรรมราช, 2560)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาอาณาเขตของหุบเขาฝนโปรยไพรในวรรณกรรมเล่มต่าง ๆ ได้พบว่าครอบคลุมพื้นที่จริงหรือพื้นที่กายภาพเป็นอาณาบริเวณกว้างขวาง โดยส่วนใหญ่ อยู่ใน อ.พรหมคีรี ได้แก่บริเวณบ้านเข้าบ้านทั้งสองแห่งที่กนกพงศ์เคยอาศัยอยู่ใน ต.พรหมโลก และ ต.ทอนหงส์ รวมทั้งพื้นที่ของน้ำตกพรหมโลกและน้ำตกอ้ายเขียว ผืนป่าเขาหลวงและ บนภูเขาหลวง และยังรวมไปถึงบริเวณสวนของเขาที่อยู่ใน ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ

กนกพงศ์ได้นำเสนอภาพและเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในหุบเขาฝนโปรยไพรผ่านการนำเสนอภาพแทนที่สำคัญของธรรมชาติ คือ ป่าเขาหลวงภูเขาหลวง และสวนผลไม้ ภาพรวมของหุบเขาฝนโปรยไพรที่กนกพงศ์นำเสนอคือภาพของหมู่บ้านป่าแห่งเล็ก ๆ ที่เต็มไปด้วยสวนผลไม้ อยู่ท่ามกลางผืนป่าอันกว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์ เขายังนำเสนอให้เห็นถึงความเป็นพื้นที่ซึ่งห่างไกลจากสังคมเมืองหรือ “โลกภายนอก” เป็นอย่างยิ่ง ทำให้เห็นได้ถึงภาพของโลกธรรมชาติที่อยู่ห่างไกลจากความเป็นสังคมเมือง “หมู่บ้านซ่อนตัวอยู่ไกลลิบโลก ลึกลงไปในความลับซับซ้อนของเทือกเขาหลวง แวดล้อมทุกทิศด้วยสันเขาเป็นปราการขึ้นไปถึงกลางฟ้า นับเป็น ‘หมู่บ้านสุดท้าย’ ในความหมายที่เป็นรูปธรรมยิ่ง ในเมื่อถนนเส้นเดียวซึ่งเชื่อมโยงมันไว้กับโลกภายนอกมาสิ้นสุดลงที่นี่” (ยามเช้าของชีวิต, 2546: 30)

สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรมีลักษณะคล้ายกับงานเขียนร้อยแก้วบรรยายธรรมชาติ (Nature writing) ที่ว่าด้วยความผูกพันที่ปัจเจกมีต่อสถานที่ธรรมชาติในชนบทแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งส่งผลถึงสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติ ดังที่แฟรงค์ สจิวด์ (Frank Stewart, 1995) มองว่างานเขียนลักษณะนี้เกิดจากการผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์กับวรรณศิลป์ที่บรรยายความเป็นจริงทางธรรมชาติ พร้อมกับตีความและนำเสนอข้อสังเกตต่อโลกธรรมชาติด้วยภาษาสุนทรีย์ (Stewart, 1995) ดอน ซีส (Don Schecse, 1995 อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2560) ซึ่งเห็นว่างานส่วนใหญ่ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เล่าหลีกเลี่ยงจากสังคมอารยะมาใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งโลกกายภาพภายนอกและโลกภายในใจผู้เล่า เช่นเดียวกันกับที่กนกพงศ์นำเสนอว่าหุบเขาฝนโปรยไพรเป็นดินแดนธรรมชาติอันห่างไกลจากสังคมเมืองที่เขาหลีกเลี่ยงมาเพื่อค้นหาความหมายของชีวิต

ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้ว่า การนำเสนอภาพและเนื้อหาที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในพื้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรมีลักษณะที่สอดคล้องกับศาสตร์ของการวิจารณ์เชิงนิเวศ ดังที่ ปีเตอร์ แบร์รี่ (Peter Barry, 2002) ได้เสนอทฤษฎีการแบ่งรูปแบบพื้นที่อันมีส่วนผสมระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรมออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) พื้นที่รกร้าง (Wilderness) เช่น ป่าดิบ ใต้ทะเลลึก 2) ทัศนียภาพยิ่งใหญ่ดงาม

(Scenic sublime) เช่น ขุนเขา ทะเลสาบ 3) ขนบท (Countryside) เช่น ภูเขา ป่า พุ่มหญ้า และ 4) พื้นที่สวนสวยงาม (Domestic picturesque) เช่น สวน ทางเดินสีเขียว (Peter Barry, 2002 อ้างถึงใน พชรวรรณ บุญพร้อมกุล, 2562) เช่นเดียวกับการนำเสนอเรื่องราวของ “ป่าเขาหลวง และภูเขาหลวง” ที่มีลักษณะร่วมของหลักการดังกล่าวในทุกระดับ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่รกร้าง (Wilderness) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ลึกลับในป่าลึกของป่าดงดิบชื้น และพื้นที่บนยอดเขาสูงที่มีทัศนียภาพที่ยิ่งใหญ่และงดงามน่าอัศจรรย์

แนวคิดเกี่ยวกับ Wilderness นี้ได้ถูกพัฒนาให้ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น ในประวัติศาสตร์ธรรมชาติของสหรัฐอเมริกา โดยคำนี้ได้มีความหมายถึงสถานที่ที่ธรรมชาติยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ ธรรมชาติไม่ถูกมนุษย์กำกับให้เชื่อใจ มีความอัศจรรย์ ทรงพลัง น่าเคารพยำเกรง บริสุทธิ์ผุดผ่องและถูกปรุงแต่งหรือรบกวนจากมนุษย์น้อยที่สุด และจากการผลักดันของนักนิเวศวิทยา คือ อัลโด ลีโอโพลด์ (Aldo Leopold) ยังนำไปสู่การประกาศให้พื้นที่จำนวนมากในสหรัฐอเมริกาเป็นพื้นที่ Wilderness คือ พื้นที่ที่ธรรมชาติมีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง เช่นเดียวกับที่กนกพงศ์นำเสนอป่าเขาหลวงในลักษณะของพื้นที่ Wilderness เนื่องด้วยป่าผืนนี้มีลักษณะพิเศษ คือ เป็น “ผืนป่าดึกดำบรรพ์” ที่มีอายุเก่าแก่อย่างมากแห่งหนึ่งของโลก โดยสันนิษฐานว่ามีอายุมาตั้งแต่ยุค-จูราสสิก และเนื่องจากความสูงชันของภูเขาหลวง และการเป็นป่าทึบที่เข้าถึงได้ยากจึงเป็นพื้นที่ที่ถูกรบกวนจากมนุษย์น้อย ผืนป่าจึงยังคงเก็บรักษาความบริสุทธิ์ผุดผ่อง และความอุดมสมบูรณ์จากยุคโบราณเอาไว้ได้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2560)

กนกพงศ์ยังได้ใช้กลวิธีการเขียนเพื่อสร้างลักษณะเชิงอุดมคติให้แก่ “ป่าเขาหลวง” ด้วยการใช้กลวิธีการสร้างความบริสุทธิ์ผุดผ่องนำบูชา (Purification) เช่นข้อความในเรื่องสั้น “กลางป่าลึก” ที่กล่าวถึงความบริสุทธิ์ของป่าเขาหลวงว่า “ป่าดิบผืนมหิมาเก็บซ่อนความงามท่ามกลางความลึกลับเอาไว้ในระดับความสูง 600 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป เป็นเส้นทางขึ้นสู่ยอดเขาหนึ่งในบรรดาหลาย ๆ ยอดของเขาลอง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วตลอดระยะเวลาอันยาวนานนับแต่กำเนิดโลก คงไม่มีมนุษย์คนไหนเคยเดินทางไปถึงที่นั่นเลยสักคน” (นิทานประเทศ, 2549: 235) รวมทั้งการใช้กลวิธีการสร้างความน่าตื่นตาตื่นใจ (Spectatorship) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีที่ทำให้เกิดความตราตรึงและอัศจรรย์ใจ สร้างจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกกล่าวถึงให้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้การแสดงความคิดเห็นต่อธรรมชาติของกนกพงศ์ยังอาจพิจารณาได้ว่าเป็นลักษณะเดียวกับการชื่นชมโสมนัสต่อโลกธรรมชาติ (Rhapsody) ในขนบโรแมนติคินิยมที่ให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกและโลกธรรมชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการนำเสนอธรรมชาติในงานเขียนมาตั้งแต่ยุคโรแมนติค ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 เช่นเดียวกับที่กนกพงศ์ได้ประกอบสร้างความหมายประการสำคัญแก่

ป่าเขาหลวงในหุบเขาผนโปรยไพรว่าเป็นโลกแห่งธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่และเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติเขากล่าวว่าการเดินป่าเขาหลวงนั้นเป็นกิจกรรมแห่งชีวิตที่เขาหลงใหลและโปรดปรานเป็นอย่างยิ่ง ความน่าตื่นตาตื่นใจของธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ในผืนป่าดึกดำบรรพ์ได้สร้างความประทับใจแก่เขาทุก ๆ ครั้ง “ภาพผืนป่าอันตื่นตาทุกครั้งที่ผ่านมาโค้งคล่อง ไม้ใหญ่เกินนึกคิดและพระพุทธรูปของนานาพันธุ์ตะไคร่ซึ่งจับก้านกิ่งยิ่งลึกเข้าไปกระทั่งเฉียดใกล้ยอดเขา ผืนป่ายิ่งแปรสภาพไปสู่ดึกดำบรรพ์ สายน้ำเหนือชั้นน้ำตกทำยหุบบ้านลดเลี้ยววกวนขึ้นสู่ยอดที่ทะมึนค้ำอยู่นั้น ถัดจากชั้นน้ำตกขึ้นไปจากนั้นเราก็ได้เข้าไปอยู่ท่ามกลางผืนป่าดึกดำบรรพ์ที่กิ่งก้านสาขาไม้พระพุทธรูปด้วยมอสและตะไคร่” (บันทึกจากหุบเขาผนโปรยไพร, 2544: 231-232)

กนกพงศ์ชัยนำเสนอความน่าตื่นตาตื่นใจของป่าเขาหลวงด้วยการนำเสนอลักษณะพิเศษของป่าผืนนี้โดยอ้างอิงมาจากข้อมูลเชิงวิชาการที่กล่าวว่าป่าเขาหลวงเป็นผืนป่าดึกดำบรรพ์ที่มีมาตั้งแต่ยุคโอบราณ และยังเป็นถิ่นกำเนิดเฟิร์นโอบราณหลายชนิดที่เหลืรอดมาตั้งแต่ยุคโอบราณเมื่อหลายสิบล้านปีก่อนเช่น “เฟิร์นยักษ์มหาสดำ” (Cyathea sp.) ที่ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นตามหุบเขาสูงอันชุ่มชื้นจนมีการขนานนามว่า “หุบผามหาสดำ” เป็นเฟิร์นโอบราณที่กำเนิดขึ้นมาในยุคเดียวกับที่ไดโนเสาร์ครองโลก และเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ยืนยันถึงความอุดมสมบูรณ์และความเก่าแก่ของผืนป่า ดังเช่นข้อความในเรื่องสั้น “น้ำตก (2547)” ที่กล่าวว่า “มีต้นไม้ใหญ่หลายคนโอบยืนตระหง่านอยู่ขอบแอ่ง กิ่งก้านบิดงออย่างชวนตื่นตาและเถาวัลย์ขนาดโคนขาเลื้อยพันระโยงระยาง ตลอดหุบร่องนั้นเต็มแน่นไปด้วยเฟิร์นยักษ์ขนาดต้นหมากอวดใบหยักเขียวสดและลำต้นสีดำสนิทตั้งตรง นั่นชื่อเฟิร์นมหาสดำ เป็นอาหารของไดโนเสาร์เมื่อยุคบุกพาล” (นิทานประเทศ, 2549: 359)

กนกพงศ์ชัยนำเสนอว่ามิติทางกายภาพหรือมิติรูปธรรมของธรรมชาติในพื้นที่หุบเขาผนโปรยไพรได้ทำให้เกิดมิติทางนามธรรมต่าง ๆ ขึ้นตามมา เป็นการมองธรรมชาติในเชิงสัญลักษณ์ซึ่งเป็นการมองที่มากกว่าการมองแต่เพียงลักษณะทางกายภาพเพียงอย่างเดียว เขาได้เน้นย้ำว่าโลกแห่งธรรมชาตินั้นเป็นความยิ่งใหญ่สูงส่ง และมีทัศนียภาพที่งดงามตระการตา ซึ่งเป็นการนำเสนอธรรมชาติในลักษณะ Scenic sublime ดังกล่าวข้างต้น ลักษณะทางธรรมชาติเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความศรัทธาในจิตใจผู้คน ดังการนำเสนอเรื่องราวของ “ภูเขาลวง” ที่เป็นการแสดงถึงสำนักเชิงนิเวศคือระบบคิดที่เคารพนับถือและอ่อนน้อมต่อธรรมชาติอันสูงส่งและยิ่งใหญ่ ดังข้อความว่า “ไม่ว่ามองจากจุดไหนของหมู่บ้าน ยอดเขาหลวงจะยื่นผางดั่ง้าเป็นจุดกึ่งกลางแห่งทัศนียภาพ เต็มด้วยพลังและอำนาจ เสมือนหนึ่งคนเลี้ยงแกะซึ่งยืนนิ่งจ้องมองฝูงแกะนามครว้เรือนแต่ละหลังอันกระจ่ายอยู่รายรอบ” (บันทึกจากหุบเขาผนโปรยไพร, 2544: 213) ข้อความนี้ได้แฝงนัยเชิงสัญลักษณ์

ให้เห็นว่าเขาหลง (ธรรมชาติ) นั้นเป็นใหญ่กว่ามนุษย์และเป็นดั่งศูนย์กลางของชุมชน
ทั้งในมิติรูปธรรมคือเป็นทัศนียภาพที่โดดเด่นในพื้นที่ และในระดับมิตินามธรรมคือ
เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คน

กนกพงศ์ได้นำเสนอจากการเผชิญหน้าระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่แสดงให้เห็น
ว่าการได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่สามารถทำให้มนุษย์เกิด “ความตื่นรู้ทางจิตวิญญาณ”
ซึ่งเป็นบ่อเกิดของระบบคิดเชิงนิเวศ ดังการเล่าว่าเมื่อตัวเขาได้เผชิญหน้ากับภูเขาหลวง
เป็นครั้งแรกนั้น เขาได้พบว่าอวดตาของเขาถูกความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติทำลายลง “ต่อเมื่อ
ได้มาเผชิญหน้าขุนเขาที่สูงใหญ่ หนักแน่น มั่นคง ทว่านิ่งสงบอย่างอ่อนน้อม ประหนึ่ง
รูปลักษณ์ตัวแทนของผู้เข้าถึงสัจจะ อวดตาใดที่เขาจึงถูกกระแทกให้แตกทำลายลง” (บันทึก
จากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 214) “ความรู้สึกรวมเมื่อผมได้มาเผชิญหน้าขุนเขาสูงใหญ่
ซึ่งปิดขึ้นไปถึงกลางฟ้า คือห้วงแห่งความพร้นพริ้งขมะเปี่ยมเต็มด้วยศรัทธา ความตระห่ก่าน
โอฬารกดข่มให้ชีวิตกลายเป็นมดตัวจ้อย ขุนเขาคือศาสดาคักดีสิทธิ์ ซึ่งเราต้องค้อมหัว
ให้โดยแทบไม่รู้สึกรู้ว่า” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 213)

ข้อความข้างต้นที่แสดงถึงการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณยังทำให้เห็นว่าเรื่องราวของ
หุบเขาฝนโปรยไพรมีลักษณะคล้ายกับ “งานเขียนแนวท้องทุ่งชนบท” (Pastoral) ซึ่งเทอร์รี่
กิฟฟอร์ด (Terry Gifford) กล่าวว่า งานเขียนที่มีแนวคิดที่จะกลับคืนไปสู่สถานที่
ซึ่งปราศจากความเป็นเมือง หรือดินแดนที่อุดมไปด้วยธรรมชาติ หรือวรรณกรรมที่พรรณนา
ถึงสภาพของชนบท ซึ่งแสดงนัยอย่างชัดเจนว่าตรงกันข้ามกับความเป็นเมือง (Gifford,
1999 อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2556) เช่นเดียวกับเรื่องเล่าของหุบเขาฝนโปรยไพร
ที่เป็นการเล่าเรื่องราวของผู้เขียนที่หลีกเลี่ยงหนีออกจากสังคมเมืองไปใช้ชีวิตในชนบท
ได้ใกล้ชิดสัมพันธ์กับโลกธรรมชาติซึ่งทำให้เกิดสภาวะการตื่นรู้ ดังที่นักวิชาการหลายคน
มองร้อยแก้วบรรยายธรรมชาติในบริบทของชนบททางวรรณกรรมที่เรียกว่า ชนบทนิยม
(pastoralism) ซึ่ง เกร็ก การ์ราร์ด (Greg Garrard, 2004) กล่าวว่า “เกิดจากการที่ผู้เขียน
ละทิ้งสังคมอารยะไปเพื่อสัมผัสกับโลกธรรมชาติและกลับคืนสู่สังคมในภายหลังพร้อมด้วย
ประสบการณ์ใหม่แห่งการตื่นรู้” (Greg Garrard, 2004 อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์,
2560) สภาวะความตื่นรู้นี้เกิดมาจากสิ่งที่บิลเอลล์ (Lawrence Buell, 1995) เรียกว่า
“สุนทรียศาสตร์แห่งการละวาง” (“aesthetics of relinquishment”) ที่บิลเอลล์อธิบายว่า
มีสองลักษณะคือการละวางความสะดวกสบายทางวัตถุและการละวางอำนาจในการควบคุม
สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงความหลงเข้าใจผิดไปว่ากายและจิตใจของมนุษย์แยกออกจาก
สิ่งแวดล้อมโดยสิ้นเชิง (Buell, 1995 อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์) จะเห็นว่า
สุนทรียศาสตร์แห่งการละวางตามความหมายของบิลเอลล์คือ การละวางวัตถุและ

การละวางอัตตา สิ่งนี้นำมาซึ่งความตื่นรู้ทางมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและ การตื่นรู้ทางจิตวิญญาณที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ได้สัมผัสกับธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ซึ่งได้สั่นคลอนการรับรู้ “ตัวตน” ความเป็นมนุษย์และทำให้เส้นแบ่งแยกที่ชัดเจนของมนุษย์/ธรรมชาติ หรือผู้มอง/ผู้ถูกมองพราเลือนไป ทำให้มนุษย์ลดทอนอัตตาของตนให้บรรเทาเบาบางลง และอ่อนน้อมถ่อมตนต่อธรรมชาติ พร้อมจะขอให้พลังแห่งธรรมชาติมอบการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณให้ ซึ่งแสดงถึงความเคารพนับถือและตระหนักรู้ถึงความยิ่งใหญ่และสูงส่งกว่ามนุษย์ของธรรมชาติ

นอกจากกนกพงศ์จะนำเสนอว่าพื้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรเต็มไปด้วย ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติจากพื้นที่ป่าดงดิบชื้นและภูเขาสูงแล้ว เขายังนำเสนอว่า อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หุบเขาฝนโปรยไพรเป็นดินแดนธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ คือในพื้นที่นี้ ยังเต็มไปด้วย “สวนผลไม้” ของชาวบ้านที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันให้ผลผลิตมากมายตลอดทั้งปี “เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ของคนที่นี่คือเจ้าของสวนผลไม้ บ้านพักซึ่งผมเช่าอาศัยก็อยู่ท่ามกลางผลไม้อันเนื่องแน่น” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 23) กนกพงศ์นำเสนอว่า ในชุมชนหุบเขาฝนโปรยไพรนั้นเป็นดัง “หมู่บ้านแห่งผลไม้” ซึ่งสะท้อนภาพของ “หมู่บ้านแห่งธรรมชาติ” ดังข้อความว่า “หอมฉุยแห่งกลิ่นชีวิตนั้นอยู่ทั่วหุบเขา เดินผ่านบ้านเรือนแต่ละหลังเห็นทั้งเด็กเล็กหนุ่มสาวและเฒ่าแก่ต่างถือไม้ผลพันธุ์ใดไว้ในมือสักผล ขบฟันแทะกินไม่ต่างจากกระรอกกระแต” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 188-189) ดินแดนหุบเขาฝนโปรยไพรจึงเต็มไปด้วยความสมบูรณ์และความมั่งคั่งของธรรมชาติในหลายมิติ ทั้งผลผลิตที่ขึ้นเองในธรรมชาติรวมทั้งพืชพันธุ์ที่มนุษย์เพาะปลูกขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านมีทรัพยากรทางอาหารอย่างอุดมสมบูรณ์และทำให้เกิดความหมายเชิงนามธรรม คือ ชีวิตที่มีความสุขและความรื่นรมย์จากการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายสอดคล้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ

จะเห็นได้ว่าความยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในหุบเขาฝนโปรยไพรนั้นเองที่กลายเป็นบ่อเกิดของระบบคิดเชิงนิเวศของผู้คน และนำไปสู่การเกิดชุมชนเชิงนิเวศดังที่กนกพงศ์กล่าวว่าในหุบเขาฝนโปรยไพรยังเป็นชุมชนแบบโบราณที่เขาเรียกว่า “สังคมแบบบุพกาล” ที่ผู้คนมีชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลักและอยู่ร่วมกับโลกธรรมชาติอย่างสอดคล้องแน่นแฟ้นและลึกซึ้ง ธรรมชาติเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในพื้นที่นั้นมาช้านาน เป็นทั้งแหล่งอาหารสำคัญและให้ประโยชน์นานาประการแก่ชีวิตมนุษย์ ผู้คนในหุบเขาฝนโปรยไพรจึงเคารพนับถือและตระหนักรู้ในคุณค่าของธรรมชาติ ดังที่กนกพงศ์กล่าวว่าพวกเขามีความคิดต่อธรรมชาติผู้กรุณาว่าเป็นประหนึ่งมารดาผู้ยิ่งใหญ่ที่โอบอุ้มเลี้ยงดูและดูแลทุกชีวิตบนผืนแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Marius Gues (1999) สรุปรว่า สังคมอุดมคติเชิงนิเวศ (Ecotopia) แสดงให้เห็นแนวคิดการเคารพธรรมชาติและเห็นว่าควรปกป้องรักษาธรรมชาติ เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งปวง ธรรมชาติ

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พ.ค. 66 - มิ.ย. 66)

ในสังคมยูโทเปียจึงอยู่ในฐานะ “มารดาแห่งธรรมชาติผู้กรุณา” (kind Mother Nature) มารดาผู้เปี่ยมด้วยความอ่อนโยน มีน้ำใจเพื่อแผ่ของขวัญแก่มนุษย์ (Gues, 1999 อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์ 2556) ดังข้อความว่า “แน่ละ พวกเขาอ้อมมีทุกข์โศกตามประสาชีวิต แต่ทุกข์โศกเหล่านั้นก็ได้รับการโอบอุ้มและปลอบประโลมจากอ้อมอกของ ‘แม่’ ผู้มีนามธรรมชาติอันยิ่งใหญ่” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 129-130) “ศิลปะนั้น เป็นการยอไหว้ผู้ให้กำเนิดคือมารดาธรรมชาติไปในตัว” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 149) “เราต่างล้วนรู้ว่าชีวิตนั้นถือกำเนิดขึ้นมาจากธรรมชาติ ทว่านับวันเมื่อยิ่งเดินทาง มาไกล เสมือนเรายิ่งถอยห่างจากธรรมชาติออกมาทุกขณะ ปล่อยให้มายาคติเข้ารัตรึง กระทั่งวันหนึ่งมันก็ตัดเราขาดออกจากครรโภทรที่เกิดก่อ” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 225) สังคมที่มีธรรมชาติเป็นใหญ่ได้ผลิตสร้างกระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศ แนวตั้งเดิมในระบบคิดของผู้คนในชุมชนบุพกาลที่ยังคงมีชีวิตพึ่งพาธรรมชาติในฐานะ ปัจจัยหลักในการผลิตทางสังคม ระบบคิดนี้ได้สร้างภูมิปัญญาและวิถีชุมชนเชิงนิเวศ ที่มีเอกลักษณ์ขึ้น ดังข้อความว่า “ชีวิตนั้นย่อมรู้จักการเรียนรู้จากธรรมชาติ เรียนรู้ ปรากฏการณ์แล้วสรุปออกมาเป็นกฎเกณฑ์ในการดำเนินวิถี ดัดแปลงชีวิตให้ผสมผสาน สอดร้อยไปกับลีลาแห่งธรรมชาติสรรพสิ่งอันประกอบขึ้นเป็นป่าเขาได้กลมกลืน ความนึกคิดและพฤติกรรมของชาวหมู่บ้านให้ดำเนินสอดคล้องไปกับบรื้อนหนาวแห่งฝนฟ้า มีจิ้งหะกั้วในพลังแห่งศรัทธา” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 215-216)

กนกพงศ์ให้ความหมายประการสำคัญแก่หุบเขาฝนโปรยไพรว่าเป็นดินแดนหรือ “โลก” แห่งธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่และเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติอย่างยิ่ง และได้เน้นย้ำว่ามิติทางรูปธรรมของธรรมชาติเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การก่อเกิด ความหมายในมิตินามธรรมอีกหลายประการ เป็นการสื่อสำนึกเชิงนิเวศคือการแสดงถึง ระบบคิดหรือมโนทัศน์ที่มองธรรมชาติเป็นศูนย์กลางของคุณค่าการให้ความเคารพนับถือ และชื่นชมธรรมชาติ เรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรทำให้ผู้อ่านได้รับรู้และมองเห็นถึงความยิ่งใหญ่และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในพื้นที่ ผ่านการนำเสนอภาพและเนื้อหา ของป่าเขาหลวงที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์และความยิ่งใหญ่น่าอัศจรรย์ เช่นเดียวกับการนำเสนอถึงภูเขาหลวงที่สูงใหญ่ซึ่งเป็นการนำเสนอถึงความยิ่งใหญ่และสูงส่งของ ธรรมชาติทั้งในมิติทางกายภาพและมิติทางจิตวิญญาณ รวมไปถึงการนำเสนอภาพความ อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติในพื้นที่จากสวนผลไม้ที่มีอยู่มากมาย ปัจจัยทางธรรมชาติเหล่านี้ ทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงความยิ่งใหญ่และคุณประโยชน์ของธรรมชาติ ซึ่งหล่อเลี้ยงทุกชีวิตมาช้านาน ผู้คนจึงให้ความเคารพศรัทธาและนับถือธรรมชาติและ มองธรรมชาติเป็นประหนึ่งแม่ผู้มีความกรุณาใหญ่หลวงต่อชีวิตทั้งปวง นำไปสู่การเกิดสำนึก

และการตื่นรู้ทางจิตวิญญาณและสำนึกเชิงนิเวศในระบบคิดของผู้คน จึงอาจกล่าวได้ว่า ระบบคิดสีเขียวรวมทั้งรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างสอดคล้อง ได้ทำให้สังคมในหุบเขาฝนโปรยไพรมีลักษณะเป็นชุมชนเชิงนิเวศในที่สุด

2) ดินแดนแห่งชีวิตที่แท้จริงและแผ่นดินแห่งความสุข

กนกพงศ์นำเสนอนิเวศกรรมว่าจุดหมายหรือคำตอบของชีวิตสำหรับตัวเขา คือการได้มี “ชีวิตที่แท้จริง” ซึ่งเขาให้ความหมายว่าหมายถึงชีวิตที่มีอิสระเสรีและสุขสงบ และเขายืนยันว่ามนุษย์จะค้นพบสิ่งนี้ได้ในพื้นที่ธรรมชาติและวิถีชีวิตที่ประสานเข้ากับธรรมชาติที่ห่างไกลจากสังคมเมืองเท่านั้น ดังเช่นเหตุการณ์ในช่วง พ.ศ. 2540 ที่กนกพงศ์ ออกจากหุบเขาฝนโปรยไพรไปใช้ชีวิตในสังคมเมืองใหญ่อย่างในกรุงเทพฯ เพื่อทำงานเป็น บรรณาธิการนิตยสารไรเตอร์ เขาเกิดความรู้สึกว่าชีวิตในสังคมเมืองนั้นไม่ใช่ชีวิตที่แท้จริง และรู้สึกอึดอัดกับธรรมชาติเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า “ตัวตนเชิงนิเวศ” หรือตัวตน แห่งธรรมชาติที่เข้มข้นของเขานั้นเองได้เรียกร้องให้กลับคืนสู่ธรรมชาติ ประกอบกับ ความรักความผูกพันกับหุบเขาฝนโปรยไพรทำให้เกิด “การโหยหาสถานที่” (Place nostalgia) เขาจึงกลับไปอยู่ที่นั่นอีกครั้ง

กนกพงศ์เชื่อมั่นว่ามีเพียงในพื้นที่ธรรมชาติที่ห่างไกลจากสังคมเมืองเท่านั้น ที่สามารถผลิตสร้าง “ชีวิตที่แท้จริง” ได้ ขณะที่ในสังคมเมืองนั้นทำให้มนุษย์ขาดไรรจากการมีชีวิตที่แท้จริง ดังการนำเสนอเชิงเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างของชีวิต ในสังคมเมืองกับชีวิตในพื้นที่ธรรมชาติของชนบท ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงข้อดี คุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อชีวิตมนุษย์ในลักษณะที่ตรงข้ามกับชีวิตในสังคมเมือง โดยกล่าวว่าในสังคมเมืองนั้นผู้คนมีชีวิตคล้ายกับเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์กลไกที่ไร้ชีวิต ดังเช่นข้อความว่า “ตื่นขึ้นมาด้วยเสียงแห่งกลไก แล้วดำเนินชีวิตทุกเมื่อเชียวไปอย่างกลไก ขณะห้วงภายในยิ่งเพรียกหาการมีชีวิต” (ยามเช้าของชีวิต, 2546: 77) และกล่าวว่าวิถีชีวิต และการงานของผู้คนในสังคมเมืองนั้นแทบไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ดังเช่น ข้อความว่า “แต่งงานของเราไม่เห็นสัมผัสสัมพันธ์ใดกับโลกใบนี้เลย เราไม่ได้ใช้ประโยชน์ จากผืนดิน ไม่ได้องเงยสิ่งใดขึ้นจากสายน้ำ ไม่เกี่ยวข้องกับใด ๆ กับฝนฟ้า ฤดูกาล เราออกจาก ที่พัก ขึ้นรถแล้วแล่นสู่ที่ทำงาน เราอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมอันมีไอแอร์เย็นฉ่ำตลอดวัน แล้วเรากี่ ขึ้นรถแล่นกลับที่พัก กระทั่งบางทีเรานึกไม่ออกด้วยซ้ำว่า เรากำลังทำหน้าที่ผู้ผลิตสิ่งใด ? ประเภทไหน ?” (ยามเช้าของชีวิต, 2546: 220)

ซึ่งแตกต่างกันอย่างยิ่งกับชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ที่ทำให้ผู้คนได้พบกับชีวิต ที่แท้จริงและเป็นสุข ดังเช่นข้อความว่า “เสียงไก่ขันเป็นประหนึ่งมือของแม่ซึ่งเอื้อมมา

เขย่าปลุก รู้สึกสัมผัสได้ถึงความสุขอันแผ่ซ่านอยู่ในความเยียบเย็นขณะตื่นขึ้นมาฟังเสียงไก่อ้นั้นเป็นเสียงของสิ่งมีชีวิต จึงตื่นขึ้นมาอย่างเต็มด้วยชีวิต ยามเช้าช่างแสนเบิกบานและงดงาม” (ยามเช้าของชีวิต, 2546: 76)

กนกพงศ์นำเสนอรูปร่างแบบชีวิตที่ไม่เชื่อมต่อสัมพันธ์กับธรรมชาตินั้นไม่ใช่ชีวิตที่แท้จริงและคล้ายกับเครื่องจักร เป็นการนำเสนอความหมายที่ว่า ธรรมชาติ = มีชีวิตที่แท้จริง ห่างไกลจากธรรมชาติ = เครื่องจักร (ไร้ชีวิต) ดังนั้นธรรมชาติจึงเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของการมีชีวิตที่แท้จริงนั่นเอง จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำเสนอเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรมีลักษณะทำนองเดียวกันกับงานเขียนร้อยแก้วบรรยายธรรมชาติ (Nature writing) และมีลักษณะชนบทนิยม (Pastoralism) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือการเป็นชีวิตตรงข้ามของเมืองซึ่งสะท้อนถึงความวุ่นวายกับชนบทที่สื่อถึงสันติสุข (คารินทร์ประดิษฐ์ทัศนีย์, 2560) การนำเสนอนี้แสดงนัยให้เห็นถึงการปะทะต่อสู้อิทธิพลคุณค่าและวาทกรรมระหว่างคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ที่เป็นคู่ความหมายที่ขัดแย้งกันระหว่าง “ธรรมชาติ” กับ “สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น” (Nature and The Constructed) เช่นป่ากับสังคมเมืองหรือชุมชน ด้วยโลกในยุคปัจจุบันซึ่งสังคมได้พัฒนาขึ้นและทำให้แทบทุกแห่งหนมีสภาพเป็นสังคมเมืองทำให้มนุษย์ห่างไกลจากธรรมชาติและเป็นตัวการทำให้มนุษย์ไม่ได้พบกับชีวิตที่แท้จริงอันมนุษย์พึงมี เนื่องจากความเป็นสังคมเมืองนั้น ๆ เริ่มต้นมาจาก การพยายามเอาชนะและควบคุมธรรมชาติ ความเป็นสังคมเมืองจึงสะท้อนกระบวนการที่ค้ำคนมนุษย์เป็นศูนย์กลางที่ทำให้ธรรมชาติถูกผลักออกจากชีวิต ซึ่งกนกพงศ์เชื่อว่านั่นเท่ากับการพราก “ความเป็นชีวิต” ออกจากมนุษย์

แม้ว่าเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรในตัวบทที่เลือกมาศึกษาจะไม่ได้มุ่งกล่าวถึงด้านร้ายของสังคมเมืองโดยตรงมากนัก แต่การมุ่งเน้นนำเสนอให้เห็นคุณค่าของพื้นที่ธรรมชาติในลักษณะที่ตรงข้ามกับ ในสังคมเมืองก็ทำให้ผู้อ่านเกิดนัยประวัติไปถึงด้านร้ายของสังคมเมืองใหญ่ได้

ดังที่กนกพงศ์นำเสนอถึง “การเดินป่า” ว่าเป็นการจำลองชีวิตแบบบุพกาลและเป็นรูปแบบชีวิตที่ทำให้ชีวิตได้ประสานกับธรรมชาติอย่างเป็นหนึ่งเดียว ในพื้นที่ป่าลึกซึ่งมีลักษณะที่ตรงกันข้ามอย่างยิ่งกับพื้นที่ในเมืองนั้นจะทำให้มนุษย์ได้พบกับชีวิตที่มีอิสระเสรี เป็นชีวิตที่ได้ทำตามความต้องการและเจตจำนงของตนเอง ซึ่งเป็นชีวิตเดิมแท้ของมนุษย์ที่เกิดมาพร้อมกับอิสระภาพ จนกระทั่งมนุษย์เริ่มสร้างกฎเกณฑ์และกรอบกติกาต่าง ๆ ขึ้นมาบังคับชีวิตผู้คนจนกลายเป็นสิ่งรัดรั้งและเป็นพันธนาการหนักอึ้งที่กดทับชีวิตดังในสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยกรอบและกฎเกณฑ์อันมากมายทำให้มนุษย์ขาดไร้อิสรภาพดังนั้นในดินแดนแห่งธรรมชาติเช่นหุบเขาฝนโปรยไพรจึงเป็นพื้นที่หรือดินแดนแห่งอิสรภาพ

หรือ “ดินแดนแห่งชีวิตที่แท้จริง” ดังข้อความว่า “บนพื้นราบ, โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ชีวิตล้วนถูกพันธนาการกระทั่งแทบไม่อาจแสดงความเป็นชีวิตที่แท้ออกมาได้” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร: 233) ซึ่งแตกต่างกันอย่างยิ่งกับชีวิตในผืนป่าที่ทำให้มนุษย์หลุดพ้นไปจากสิ่งต่าง ๆ ที่พันธนาการชีวิตเอาไว้ การเดินป่าเป็นการนำพาชีวิตเข้าไปสู่โลกของธรรมชาติเพื่อประสานหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ใช้ชีวิตพึ่งพาเพียงธรรมชาติและพึ่งพาตนเองตามวิถีแบบบุพกาลเพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงของชีวิต ในโลกที่เหลืออยู่เพียงธรรมชาติกับมนุษย์เท่านั้นดังข้อความว่า “ถัดจากชั้นน้ำตก, ลึกเข้าไปในผืนป่าดิบชื้น วาระแห่งการค้นหาชีวิตจริงเริ่มต้นขึ้น เมื่อได้ปล่อยทุกองคาพยพของร่างกายและจิตวิญญาณบรรจุไว้ในครรลองแห่งธรรมชาติ” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 230)

เช่นเดียวกับแนวคิดในความเรียงเรื่อง “การเดิน” ในหนังสือเรื่องวอลเดน ของเฮนรี ทอโร (Henry Thoreau) นักเขียนและนักธรรมชาตินิยมผู้ยิ่งใหญ่ชาวอเมริกันที่ได้เชื้อเชิญให้ผู้อ่าน “เดิน” เข้าสู่ป่าเพื่อแสวงหาสิ่งที่เขาเรียกว่า “Wilderness” ซึ่งดำรงอยู่ในป่าและภายในจิตใจที่ยังไม่ถูกแปดเปื้อนไปด้วยวัตถุนิยมและถือเป็นรากฐานของการอนุรักษ์โลก ดังที่ทงกพงศ์นำเสนอว่าในป่านั้นเป็นพื้นที่ที่อันพันไปจากอำนาจของวัตถุนิยม มายาคติและกฎเกณฑ์ทุกอย่างของมนุษย์ เป็นพื้นที่ที่เป็นด้านตรงข้ามกับสังคมเมือง ผืนป่าจึงเป็นพื้นที่แห่งอิสรภาพ มนุษย์จึงได้ค้นพบกับชีวิตที่แท้จริงจากการหลอมตัวตนเข้ากับโลกธรรมชาติ “เราได้เข้าไปอยู่ท่ามกลางผืนป่าดึกดำบรรพ์ที่กิ่งก้านสาขาไม้พะรุงพะรังด้วยมอสและตะไคร้ ณ สถานที่เช่นนั้นเองที่ให้ความรู้สึกที่ชีวิตเป็นของเรา หลุดพ้นจากพันธนาการรัตรึง เปลือยกายเดินท่องไปตามลำน้ำโดยไม่ตะขิดตะขวงใด ๆ ตะโกนโหวกเหวกได้สุดเสียง” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 232) “กลางผืนป่า มายาคติใดที่ห่อหุ้มชีวิตอยู่เสมือนโดนมือลึกลับกระชากออก เรากลับแสดงลักษณะการนานาอันบ่งถึงความเป็นชีวิตได้โดยไม่ยึดจำกัด นึกจะตะโกนก็เปล่งเสียงได้จนสุดกู่ นึกจะหัวเราะก็ปล่อยลั่น นึกจะเปลื้องผ้าก็สลัดทิ้งได้โดยไม่ร้อรี เมื่อเข้ามาอยู่กลางผืนป่าก็เสมือนหลุดเข้ามาสู่อีกโลกหนึ่ง โลกซึ่งระบบคุณค่าใด ๆ อันปกติในชีวิตประจำวันก่อนหน้ากลายเป็นความว่างเปล่าไร้สิ้นซึ่งความหมาย เหลืออยู่ก็แต่ชีวิตเปลือยเปล่าอันดำเนินลีลาสอดผสานไปกับผืนป่า” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 234-235)

การนำเสนอธรรมชาติในลักษณะคู่ตรงข้ามกับเมืองเช่นนี้มีลักษณะสอดคล้องกับมโนทัศน์ของการวิจารณ์เชิงนิเวศ ดังที่ ธัญญา สังขพันธานนท์ กล่าวว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศให้ความสนใจโลกของธรรมชาติซึ่งมีลักษณะต่างข้ามกับสังคมเมือง ซึ่งถือว่าเป็นโลกที่ “เป็นอื่น” จากโลกในสังคมเมืองหรือโลกแห่งเทคโนโลยี การวิจารณ์เชิงนิเวศยังเป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับบรรณคดีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น ธรรมชาติได้รับ

นำเสนอในตัวบทอย่างไร ธรรมชาติของเมืองตรงกันข้ามกับธรรมชาติของป่าและชนบทอย่างไร (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

นอกจากนี้กนกพงศ์ยังประกอบสร้างความหมายเชิงอุดมคติแก่หุบเขาผ่นโปรยไพรว่าด้วยปัจจัยทางธรรมชาติต่าง ๆ จึงทำให้ดินแดนนี้เป็นดัง “แผ่นดินแห่งความสุข” เป็นความสุขในอุดมคติที่เกิดจากการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ยิ่งใหญ่และงดงาม ซึ่งแตกต่างจากบรรยากาศของสังคมเมือง ดังเช่นการเล่าถึงบรรยากาศและประโยชน์ของการอยู่ในหุบเขาผ่นโปรยไพรว่า “มันมีอากาศดี ๆ มีวิถีชีวิตผู้คนให้เสพอย่างเป็นละครโรงใหญ่ มีธรรมชาติให้ดู ให้ชม และกระทั่งถึงให้ร่วมมีอะไรดี ๆ อีกมากมายให้ค้นหา ผมคิดว่าผมพอใจกับชีวิตที่นี่ ผมได้มีโอกาสมองฟ้าซึ่งกว้างกว่าฟ้าในยามกลางคืนของกรุงเทพฯ หากคืนไหน ผ่นไม่ตก ท้องฟ้าก็บอกเล่านิทานดวงดาวเสียมากมาย ยังมีตอนเย็น ๆ ที่ผมชอบมองภูเขาทิวเขากับผ่นฟ้า และแสงยามเย็นซึ่งเปลี่ยนทุกนาทีเป็นสีล่าน่าดูมาก กระทั่งบางครั้งผมอดรู้สึกไม่ได้ว่า ชีวิตช่วงโชคที่ได้มาเผ่าดูสิ่งเหล่านี้” (จดหมายจากนักเขียนหนุ่ม, 2551: 312) ข้อความนี้บอกเล่าถึงคุณประโยชน์ของการใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งแสดงนัยว่าความสุขของชีวิตเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้แต่เพียงในพื้นที่ธรรมชาติซึ่งไม่อาจพบได้ในสังคมเมืองใหญ่ และแสดงถึงระบบคิดเชิงนิเวศที่มีความศรัทธาในโลกธรรมชาติของผู้เขียน

กนกพงศ์ยังนำเสนอในเชิงอุดมคติว่าด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติทำให้หุบเขาผ่นโปรยไพรเปรียบได้ราวกับ “สวรรค์” เนื่องจากผลไม้มรสเลิศต่าง ๆ ได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันให้ผลผลิตอย่างมากมายตลอดทั้งปี ผู้คนที่นั่นจึงได้รับประโยชน์มากมายจากธรรมชาติ นำมาซึ่ง “ความสุข” แก่ชีวิต ดังที่เขานำเสนอผ่าน “ภาษาสีเขียว” ที่เป็นสัญลักษณ์ถึงความ เป็น “หมู่บ้านแห่งธรรมชาติ” หรือชุมชนเชิงนิเวศว่า หมู่บ้าน (และผู้คน) นั้นถูก “ห่มคลุม” อยู่ด้วยกลิ่นของผลไม้ นานา ซึ่งสื่อถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของมนุษย์และธรรมชาติ กลิ่นหอมหวานของผลไม้ที่แทรกอยู่ในอากาศนั้นเปรียบได้ดัง “กลิ่นหอมมวลแห่งชีวิต” ซึ่งหมายถึงความสุขของชีวิต ดังข้อความว่า “ทุกอนุภาคกรุ่นด้วยกลิ่นหวานของผลไม้ นานาพรรณ ชาวหมู่บ้านอาจไม่เฉลียวใจหรือกว่า นั่นคือกลิ่นหอมมวลแห่งชีวิต แต่ในฤดูซึ่งผลผลิตผลเต็มอยู่ทุกเรือกสวนเช่นนั้นเอง พวกเขาต่างรับรู้ถึงว่าชีวิตคืองานเทศกาลอันรื่นเริง ลูกไม้แต่งประดับเรือกสวนขณะรอยยิ้มเบิกบานแต่งประดับใบหน้า อีกทั้งความฝันนานาแต่งประดับอยู่กับชีวิต สวรรค์ลอยลงมาใกล้และมีความสุขแห่งพื้นพิภพได้รับการยืนยันว่ามีอยู่จริง จำปาตะหอมหวานล่องลมมาจากเชิงเขาผ่นด้วยกลิ่นหอมแรงของทุเรียน ทั้งสองคือกลิ่นหอมแหลมที่สุดซึ่งห่มคลุมหมู่บ้าน” (บันทึกจากหุบเขาผ่นโปรยไพร, 2544: 185)

กนกพงศ์ยังกล่าวหาว่าพื้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรนั้นเต็มไปด้วยอากาศบริสุทธิ์ที่สดชื่นเย็นสบายจากความสมบูรณ์ของธรรมชาติในป่าเขาลำเนาไพร ชีวิตของผู้คนจึงเป็นไปอย่างสบาย ๆ ไม่เร่งรีบ เร่งร้อน ต้องแก่งแย่งแข่งขันเหมือนในเมืองใหญ่ ดังเช่นข้อความว่า “อย่างที่เราเห็นว่าบรรยากาศที่ผมนอยู่ไม่เอื้อให้รีบร้อนใด ๆ คงดีทีเดียวหากโลกทั้งใบมีบรรยากาศแบบนี้” (จดหมายจากนักเขียนหนุ่ม, 2551: 347) จากข้อความนี้ทำให้เห็นว่าหุบเขาฝนโปรยไพรเป็นดินแดนที่นำความสุขสงบมาสู่ชีวิตและจิตใจของผู้คน โลกแห่งธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์จึงเป็นดินแดนในอุดมคติของเขา และเขาปรารถนาให้ทั้งโลกมีบรรยากาศเช่นนี้

กนกพงศ์นำเสนอว่าปัจจัยทางธรรมชาติในหุบเขาฝนโปรยไพรทำให้พื้นที่นี้กลายเป็นดินแดนแห่งชีวิตที่แท้จริง และแผ่นดินแห่งความสุข เนื่องจากโลกธรรมชาติสามารถมอบความสุขสงบและมอบความเป็นชีวิตที่แท้จริงให้แก่มนุษย์ได้ ดังที่เขาค้นพบว่าชีวิตที่แท้จริงนั้นเกิดจากการหลอมรวมชีวิตเข้ากับธรรมชาติในป่าเขาลำเนาไพร และได้พบความสุขสงบของชีวิตที่เกิดจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างเรียบง่าย รวมทั้งความสุขจากผลผลิตที่งอกเงยขึ้นจากผืนแผ่นดิน เป็นดังของขวัญที่ธรรมชาติมอบให้ทุกชีวิต การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติจึงทำให้มนุษย์ได้ค้นพบกับความหมายสำคัญหรือคำตอบของชีวิตนั่นคือความสงบสุขและความอิสระ ซึ่งค้นพบได้ยากในสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยความเร่งร้อน การแก่งแย่งแข่งขัน และกรอบกฎเกณฑ์มากมายที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตไม่ต่างจากเครื่องจักรและถอยห่างออกไปเรื่อย ๆ จากชีวิตที่แท้จริงนั่นเอง

3) แผ่นดินแห่งตัวตนเชิงนิเวศและแผ่นดินแห่งการเขียน

กนกพงศ์ได้นำเสนอถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของธรรมชาติอีกประการหนึ่งที่มีต่อตัวเขาโดยตรง คือการแสดงให้เห็นว่าพื้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรนั้นมีอิทธิพลต่อตัวตนหรืออัตลักษณ์ที่สำคัญของเขา ดังที่ จิลเลียน โรส (Gillian Rose) อธิบายว่า สำนักแห่งแผ่นดินถิ่นที่ (sense of place) บางครั้งมีความเข้มข้นและกลายมาเป็นศูนย์กลางของอัตลักษณ์ส่วนบุคคลของแต่ละคน เป็นส่วนหนึ่งของการนิยามตัวตนของบุคคล (Massey & Jess, อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

โดย อาร์เน นาสส์ (Arne Naess) โดยเฉพาะประเด็นว่าด้วย ตัวตน ความสัมพันธ์คุณค่า จุดมุ่งหมายของชีวิต นาสส์อธิบายว่า “ตัวตนเชิงนิเวศ” หรือ “ตัวตนแห่งธรรมชาติ” หมายถึง ตัวตนที่ไม่แบ่งแยกออกจากสรรพชีวิต และถือว่าตัวเรากำเนิดมาจากครรรภ์แห่งธรรมชาติเช่นเดียวกับสรรพสิ่ง เป็นตัวตนที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาในลำดับขั้น Self-realization ซึ่งเป็นระดับของการประจักษ์แจ้งในตัวตนที่แท้จริงหรือตัวตนเชิงนิเวศ

เป็นระดับที่ตัวตนได้ขยายไปยังสรรพสิ่งอย่างกว้างขวาง เป็นการหยั่งรู้ว่าตัวตนที่แท้ (Self) นั้นคือความเป็นสิ่งเดียวกันกับสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนมนุษย์ เหล่าสรรพสัตว์ พืชพันธุ์ แม่น้ำ ภูเขา ทะเล และโลก ตลอดจนถึงแวดล้อม โลกและเอกภพทั้งหมด การเข้าถึงตัวตนนี้ได้มนุษย์ต้องพัฒนาตนเองและแสดงออกถึงสัญลักษณ์ของการเชื่อมต่อกับโลกเพื่อเชื่อมโยงตนเองกับธรรมชาติ (กานมณี ภูักดี, 2547 อ้างถึงใน บรรจง บุรินประโคน, 2561) ในตัวบทจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการใช้ชีวิตในหุบเขาฝนโปรยไพร ได้ทำให้ “ตัวตนเชิงนิเวศ” ของกนกพงศ์มีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น เขาเห็นว่าพื้นที่นี้ทำให้โลกธรรมชาติและชีวิตของเขาเชื่อมต่อหลอมรวมเป็นสิ่งเดียวกัน และเขาได้ค้นพบว่าธรรมชาติวิถีนั้นควรจะเป็นจุดหมายและคำตอบของชีวิต ดังเช่นข้อความที่แสดงถึงการมองเห็นความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติความว่า “ผืนดินและแผ่นฟ้าคือกระจกซึ่งส่องสะท้อนแก่กันและกัน เพราะโลกกว้าง ฟ้าจึงกว้าง เพราะโลกสวย ฟ้าจึงสวย นิทานชีวิตดำเนินอยู่บนผืนโลก ขณะนิทานดวงดาวเล่าขานเรื่องราวของชีวิตอยู่ด้วยเช่นกัน” (ยามเช้าของชีวิต, 2546: 116) หรือการเล่าถึงความชอบมองท้องฟ้าและดวงดาวยามค่ำคืนในหุบเขาฝนโปรยไพร ซึ่งแสดงถึงแนวคิดการเชื่อมโยงตนเองเข้ากับโลกธรรมชาติและสรรพสิ่ง ความว่า “ท้องฟ้ายามค่ำคืน บนนั้นมีเรื่องราวหลากหลายตามใจจินตนาการ และเรื่องราวเหล่านั้นเองที่ทำให้เรารักโลกใบนี้เมื่อใดก็ตามที่เราสามารถสร้างเรื่องราวของเราขึ้นมา เราจะรู้สึกโลกนี้ก็ของเรา เราเป็นส่วนหนึ่งของโลกใบนี้ เรารักเรื่องราวที่เราสร้างขึ้น และเราก็รักโลกใบนี้ที่ให้ออกาสเราได้สร้างเรื่องราว เราชู้สึกทะนุถนอมมัน” (ยามเช้าของชีวิต, 2546: 212-213)

กนกพงศ์นำเสนอว่าหุบเขาฝนโปรยไพรเป็นพื้นที่ที่มีส่วนหล่อหลอมทั้ง “ตัวตนทางการเขียน” และ “ตัวตนเชิงนิเวศ” ของเขาขึ้นมาพร้อมกัน แนวคิดตัวตนเชิงนิเวศ (Ecological self) ถือว่าถูกสถาปนาขึ้น

ดินแดนหุบเขาฝนโปรยไพรยังมีส่วนสำคัญต่อหล่อหลอม “ตัวตนทางการเขียน” ของกนกพงศ์ขึ้นมา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เขาได้สร้างวรรณกรรมขึ้นเป็นจำนวนมาก หุบเขาฝนโปรยไพรมีอิทธิพลทั้งต่อกระบวนการสร้างวรรณกรรม เป็นทั้งเนื้อหาและฉากสำคัญในวรรณกรรม และเป็นแผ่นดินที่ช่วยหล่อหลอมจิตวิญญาณนักเขียนของเขาให้เติบโตงอกงาม ดังที่เขากล่าวว่าที่นั่นเป็น “แผ่นดินแห่งการเขียน” สำหรับเขา เป็นดินแดนที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการผลิตสร้างนักเขียนหรือเป็น “บ้านเกิดของนักเขียน” ดังข้อความว่า “นั่นเป็นเมืองซึ่ง ‘เหมาะสมที่จะเป็นบ้านเกิดของนักเขียนคนหนึ่ง มันมีความละเอียดอ่อน สวยงามและพอดีพอตัวอย่างน่าชื่นใจ อันทำให้วิญญาณของนักเขียนผู้กำลังเติบโตได้รับสัดส่วนที่สมบูรณ์แห่งความหนาวเหน็บและความร้อน ความหนักแน่นละเอียดหยุ่น’” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 20-21)

กนกพงศ์ได้เน้นย้ำว่าธรรมชาติและผู้คนในหุบเขาฝนโปรยไพรนั้นได้กลายเป็นวัตถุบิขันธ์ในการสร้างงานเขียน ดังเช่น ข้อความที่เป็นการกล่าวในเชิงอุดมคติว่า “ผมเห็นว่านั่นไม่เพียงแต่เหมาะที่จะเป็นบ้านเกิดของนักเขียนหรือ แต่ยังเหมาะที่นักเขียนจะบรรจชีวิตอยู่ด้วย โลกอันกลมกลืนระหว่างทุกสิ่งทุกอย่างคือ “เนือนา” อันสมบูรณ์ที่เอื้อแก่การเพ่งพิศชีวิต ผมถือว่าเป็นลักษณะของ “โลกที่สมบูรณ์” ผมรักโลกเช่นนี้” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 21) “อย่าว่าแต่จะมองภาพรวมของหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านเลย แม้แต่การเพ่งลงไปทีคนคนเดียวก็เสมือนได้เห็นโลกทั้งโลก” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 22-23)

จากข้อความต่าง ๆ นี้ยังทำให้เห็นว่าหุบเขาฝนโปรยไพรนั้นมีฐานะเป็น “พื้นที่ทางจิตวิญญาณ” (Mental space) ของกนกพงศ์ ตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ (Space) ขององรี เลอเฟรบ (Henri Lefebvre) ซึ่งหมายถึงพื้นที่ในมิติความคิดและจินตนาการ มิติความรู้สึกจิตใจ และมีการให้ความหมายทางนามธรรมต่อพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่มีความหมายทางจิตวิญญาณ ความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ หรือมีความสำคัญในฐานะที่สร้าง/หล่อหลอมตัวตนและอัตลักษณ์ของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่นั้น (Henri Lefebvre: 1991 อ้างถึงใน ชยันต์ วรรธนะภูติ, 2549) จะเห็นว่าทั้งตัวตนเชิงนิเวศและตัวตนทางการเขียนของกนกพงศ์นั้น มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างมาก เนื่องจากเขาเห็นว่า “ธรรมชาติ” หรือ “ผืนแผ่นดิน” นั้นเป็นบ่อเกิดของงานเขียนและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างงานเขียน “ความเป็นไปของโลกหรือสังคมกำหนดมาจากชีวิตคนขณะคนคือผลผลิตของผืนแผ่นดิน” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 17) “วรรณกรรมนั้นมีบ่อกำเนิดมาจากสังคมเพียงหยิบยืมมือ “นักเขียน” สร้างขึ้นมา ขณะวิถีของสังคมคือภาพรวมของความคิดและพฤติกรรมแห่งผู้คนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทั้งหมดเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงสู่จุดกำเนิดคือผืนแผ่นดิน” (บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 18)

การอยู่อาศัยใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติที่สมบูรณ์ในหุบเขาฝนโปรยไพรมีส่วนหล่อหลอมตัวตนเชิงนิเวศของกนกพงศ์ เนื่องจากโลกธรรมชาติทำให้เกิดความตระหนักและมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวระหว่างธรรมชาติกับชีวิต และเห็นว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ไม่มีสิทธิ์ใด ๆ ที่จะรุกรานทำลายธรรมชาติและทุกชีวิตในโลก อีกทั้งธรรมชาติยังเป็นบ่อเกิดของอัตลักษณ์ทางการเขียนของเขา โลกธรรมชาติได้กลายเป็นวัตถุบิขันธ์ที่สำคัญในการสร้างงานเขียน ประกอบกับสภาวะจิตใจอันสงบที่ได้สร้างสรรค์งานท่ามกลางธรรมชาติ ทำให้กนกพงศ์สร้างงานวรรณกรรมขึ้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรเป็นจำนวนมาก รวมทั้งงานเขียนเล่มสำคัญต่าง ๆ ดินแดนนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อตัวเขา ดังเช่นถ้อยคำที่มีท่วงทำนองการเขียนที่แสดงให้เห็นการโหยหาสถานที่

(Place nostalgia) และความผูกพันต่อสถานที่ (Place attachment) ที่เขามีต่อหุบเขา ฝนโปรยไพรว่า “เวียนวนอยู่กับคืนวันในหุบเขาขอบป่าเชิงเขาหลวงของ จังหวัด นครศรีธรรมราช ในบ้านเช่าหลังหนึ่งกลางสวนผลไม้ ผมเคยใช้เป็นสมรภูมิ สู้รบแย่งยึด เอาเรื่องราวจากอากาศธาตุว่างเปล่าให้มาปรากฏขึ้นในหน้ากระดาษ อย่างน้อยที่สุด แทบทั้งหมดของเรื่องสั้นชุด ‘แผ่นดินอื่น’ ผมเสกสร้างขึ้นมาในบ้านหลังนั้น” (บันทึกจาก หุบเขาฝนโปรยไพร, 2544: 9) ดินแดนหุบเขาฝนโปรยไพรจึงมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอม ทั้งตัวตนเชิงนิเวศและตัวตนทางการเขียนของกนกพงศ์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ตัวตน ที่สำคัญและชัดเจนของเขา และอัตลักษณ์ทั้งสองนี้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง กนกพงศ์จึงเห็นว่าหุบเขาฝนโปรยไพรเป็นดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศสำหรับเขา เนื่องจาก พื้นที่นี้ทำให้โลกธรรมชาติ ชีวิต และการเขียนของเขาหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน

บทสรุปและอภิปรายผล

งานศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ที่ผ่านมามักเป็นการศึกษาด้านการนำเสนอปัญหาสังคม จึงกล่าวได้ว่ายังไม่มีงานศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมของกนกพงศ์โดยตรงมาก่อน โดยเฉพาะการศึกษา ในแนวทางทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศ และยังไม่ปรากฏการศึกษาสถานที่ในวรรณกรรม ของเขาชื่อ “หุบเขาฝนโปรยไพร” การศึกษาครั้งนี้จึงมีความแตกต่างกับงานชิ้นอื่นตรงที่ เป็นการมุ่งศึกษาการประกอบสร้างและนำเสนอสถานที่ในฐานะดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ และการสื่อแนวคิดเชิงนิเวศในแนวทางของทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศ

ผลการศึกษาพบว่า กนกพงศ์ได้ประกอบสร้างดินแดนหุบเขาฝนโปรยไพร ในฐานะสถานที่ในวรรณกรรมขึ้นมาจากพื้นที่จริงที่เขาอาศัยอยู่ โดยได้ประกอบสร้าง และนำเสนอพื้นที่นั้นในลักษณะที่เป็นดินแดนในอุดมคติเชิงนิเวศ (Ecotopia) ด้วยวิธีการ การประกอบสร้างความหมายต่าง ๆ ในเชิงอุดมคติให้แก่สถานที่ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม คือ 1) ดินแดนธรรมชาติอันยิ่งใหญ่และอุดมสมบูรณ์ที่นำไปสู่ความตื่นรู้ ทางจิตวิญญาณและเป็นบ่อเกิดของชุมชนเชิงนิเวศ 2) ดินแดนแห่งชีวิตที่แท้จริงและแผ่นดิน แห่งความสุข และ 3) แผ่นดินแห่งตัวตนเชิงนิเวศและแผ่นดินแห่งการเขียน จุดประสงค์ สำคัญของการประกอบสร้างและนำเสนอเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรคือการนำเสนอ สำนักเชิงนิเวศผ่านสถานที่หรือโลกในอุดมคติที่เป็น “โลกสีเขียว” ที่ธรรมชาติเป็นใหญ่ ทั้งในทางกายภาพและในระบบคิดของผู้คน เพื่อนำเสนอสำนักเชิงนิเวศคือระบบคิดที่เคารพ นับถือยกย่องชื่นชมธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าโลกธรรมชาติคือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ สูงส่ง มหัศจรรย์ และมนุษย์นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบธรรมชาติทั้งปวง เน้นย้ำถึงคุณประโยชน์มหาศาล

ที่ธรรมชาติมอบให้แก่มนุษย์ที่มีชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติ และนำเสนอว่าการอยู่ร่วมและเชื่อมต่อกันกลมรวมชีวิตเข้ากับโลกธรรมชาติจะทำให้มนุษย์ได้พบกับคำตอบของชีวิตคือชีวิตที่แท้จริง ซึ่งเป็น “ระบบคิดสีเขียว” (Green thinking) ที่สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ของทฤษฎีการวิจารณ์เชิงนิเวศ

นอกจากนี้พื้นที่หุบเขาฝนโปรยไพรยังมีส่วนหล่อหลอมอัตลักษณ์ของกนกพงศ์ คือตัวตนเชิงนิเวศและตัวตนทางการเขียนของเขาขึ้นมาพร้อมกัน ทำให้มีฐานะเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณของเขากฎประการหนึ่ง ภาพที่ชัดเจนของหุบเขาฝนโปรยไพรในวรรณกรรมคือพื้นที่ทางธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่อุดมสมบูรณ์ และหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เป็นชุมชนแบบบุพกาลที่ผู้คนมีชีวิตสัมพันธ์กับโลกธรรมชาติอันเป็นวิถีโบราณของบรรพบุรุษและเป็นวิถีชนบทอันงดงามที่มาจากการโอบอุ้มค้ำจุนของธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ การดำเนินชีวิตตามวิถีเช่นนี้เป็นสิ่งที่กนกพงศ์เห็นว่าเปรียบเสมือน “รากเหง้า” ของเราและเป็นสิ่งที่ควรค้นหาให้พบทั้ง “ธรรมชาติวิถี” และวิถีของบรรพบุรุษจึงเป็นวิถีที่กนกพงศ์ได้ค้นพบและเชื่อมั่นว่า มันคือวิถีที่นำไปสู่ “ชีวิตที่แท้จริง” ซึ่งหมายถึงวิถีแห่งอิสรภาพและความสุขสงบที่ยั่งยืน

แม้ว่าเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรจะเน้นแสดงให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติและความสำเร็จของธรรมชาติในเชิงอุดมคติ เป็นการเน้นการเสนอภาพและเรื่องราวของสถานที่ธรรมชาติที่สวยงามสมบูรณ์เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย ซึ่งต่างจากภาพของเมืองที่ถูกแสดงนัยให้เห็นในทางตรงกันข้าม ดังเช่นการนำเสนอข้อดีต่าง ๆ ของธรรมชาติในลักษณะที่ตรงข้ามกับสังคมเมือง แต่ก็สามารถพิจารณาได้ว่าวิถีการมองโลกแบบคู่ตรงข้าม (Binary opposition) เช่นนี้อาจมิใช่เป็นเพียงการมองแบบเพื่อผืนหรือเป็นการมองธรรมชาติแต่เพียงด้านดีด้านเดียว หากแต่มีจุดประสงค์สำคัญคือการร่วมสร้างวาทกรรมเชิงนิเวศเพื่อพิทักษ์รักษาธรรมชาติ และอาจพิจารณาได้ว่าการเลือกนำเสนอภาพสถานที่ในอุดมคติเชิงนิเวศและภาพชีวิตมนุษย์ที่อยู่ร่วมอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ มากกว่าการนำเสนอภาพด้านร้ายของสังคมเมืองซึ่งถูกนำเสนอในดับทไม่มากนัก เนื่องจากการนำเสนอภาพด้านร้ายของเมืองไม่ใช่แก่น (Theme) ที่สำคัญของการนำเสนอเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรที่เป็นการนำเสนอโลกสีเขียวที่มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ หรือโลกในอุดมคติเชิงนิเวศที่ธรรมชาติเป็นใหญ่และนำเสนอข้อดีของธรรมชาติที่มีต่อชีวิตมนุษย์ การเลือกนำเสนอเช่นนี้นับได้ว่าเป็นการร่วมผลิตสร้าง “วาทกรรมเชิงนิเวศ” เพื่อรักษาธรรมชาติให้รอดพ้นจากการทำลายของมนุษย์ดังที่ นักวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศเห็นว่าภาษาไม่สามารถแยกได้จากโลกธรรมชาติและภาษาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวาทกรรม (Discourse) เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรเป็นการสร้างวาทกรรมที่ยืนยันถึงคุณค่าและคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ เป็นการร่วมวิพากษ์

หักล้าง และช่วงชิงการให้คุณค่ากลับมาจากกระบวนทัศน์ที่ยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง ที่ผลิตสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติอีกชุดหนึ่งที่มีองว่ามนุษย์เป็นใหญ่เหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นสาเหตุของการรุกรานทำลายธรรมชาติมายาวนานไม่สิ้นสุด และเป็นท่าที ที่แสดงความห่วงใยต่อธรรมชาติในท้องถิ่นของตนที่กำลังถูกรุกราน ซึ่งกนกพงศ์ได้สื่อสาร ออกมาสู่สังคมวงกว้างผ่านข้อเขียนที่นำเสนอในช่วงราว 10-20 ปีที่แล้วดังที่ เขาชี้ให้เห็นถึง เค้ากลางของความหายนะที่เกิดจากการรุกรานธรรมชาติอันเป็นผลจากอิทธิพลของระบบต่าง ๆ ที่เป็นผลิตผลของสังคมเมือง เช่นการนำเสนอในเนื้อหาบางส่วนว่า ในช่วงเวลานั้นชาวบ้าน ในหุบเขาฝนโปรยไพรเริ่มใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงเป็นจำนวนมากในการทำการเกษตร ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลายอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่าไปขาย ซึ่งเป็นผลมาจากอำนาจของเงินตราและทุนนิยมของสังคมเมืองที่รุกรานพื้นที่ธรรมชาติและ เริ่มครอบงำชุมชนที่เคยเป็นชุมชนเชิงนิเวศ ทำให้ทัศนคติของผู้คนที่มิต่อธรรมชาติ เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

การประกอบสร้างและการนำเสนอเรื่องราวของหุบเขาฝนโปรยไพรยังแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เชิงนิเวศและตัวตนเชิงนิเวศที่เข้มข้นของกนกพงศ์ในฐานะผู้สร้าง วรรณกรรม แสดงถึงการให้ความสำคัญกับ “ธรรมชาติ” และ “สถานที่” ที่อยู่อาศัยใช้ชีวิต และแสดงถึงความรักความผูกพันระหว่างตัวผู้เขียนกับสถานที่แห่งหนึ่งเป็นพิเศษ กนกพงศ์ อาศัยอยู่ในหุบเขาฝนโปรยไพรรวมเป็นระยะเวลา 17 ปี และได้สร้างผลงานวรรณกรรม เกือบทั้งหมดของเขาขึ้นที่นี้ กล่าวได้ว่าวรรณกรรมจำนวนมากของเขามีลักษณะเป็น วรรณกรรมสีเขียว (Green writing) ที่เขียนขึ้นเพื่อสื่อสารแนวคิดเชิงนิเวศไปสู่ผู้อ่านอย่าง สม่าเสมอตลอดระยะเวลาการทำงานเขียนของเขา และแม้ว่ากนกพงศ์จะเสียชีวิตไปแล้ว แต่อาจกล่าวได้ว่าดินแดน “หุบเขาฝนโปรยไพร” ที่เขาสร้างไว้ยังคงอยู่ในโลกรวรรณกรรมและ ยังคงทำหน้าที่ชักจูงใจผู้อ่านให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติและการใช้ชีวิตอย่างเป็นส่วนหนึ่ง ของธรรมชาติตามที่กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ได้วาดไว้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. (2544). **บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร**. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือ.
กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. (2546). **ยามเช้าของชีวิต**. ปทุมธานี: นาคร.
กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. (2549). **นิทานประเทศ**. ปทุมธานี: นาคร.
กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. (2551). **จดหมายจากนักเขียนหนุ่ม**. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือ.

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). “สตรีนิยมและวัฒนธรรมศึกษา” อยู่ชายขอบ มองลอดความรู้. อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ). (หน้า 99-138). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มติชน. อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559 ก). **เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน ปราบฏกการณัวรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: นาค.
- กานมณี ภูักดี. (2547). ความหมายและคุณค่าของชีวิตในนิเวศลุ่มลึกตามทัศนะของ อาร์เน นาสส์ [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. อ้างถึงใน บรรจง บุรินประโคน. (2561). **ตัวตนเชิงนิเวศในกวีนิพนธ์ของ เรวัตร พันธุ์พิพัฒน์** [ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- เจน สงสมพันธุ์. (2549). **คืนสู่แผ่นดิน: กนกพงศ์ สงสมพันธุ์**. ที่ระลึกในงานฌาปนกิจ. ปทุมธานี: นาค.
- ชยันต์ วรรณะภูติ. (2549). ‘คนเมือง’: ตัวตน การผลิตซ้ำสร้างใหม่และพื้นที่ทางสังคม ของคนเมือง. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ). **อยู่ชายขอบ มองลอด ความรู้**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชวิตรา ตันติมาลา. (2560). พื้นที่สาธารณะและการผลิตพื้นที่: ความหมายใหม่ของ ความสัมพันธ์ทางสังคม. **วารสารบรรณศาสตร์ มคอ**, 10(1), 92-103.
- ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์. (2560). การวิจารณ์วรรณกรรมแนวนิเวศ (Ecocriticism) : บทแนะนำเบื้องต้นใน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (บรรณาธิการ). **ทฤษฎีกับการวิจารณ์ ศิลปะ : ทัศนะของนักวิชาการไทย**. (หน้า 236-327). ปทุมธานี: นาค.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2559). **ปลูกป่าในใจคน**. เอกสารจากการสัมมนาทางวิชาการ “การวิจารณ์วรรณกรรมแนวนิเวศ” (ecocriticism) : หลากหลายแง่มุมจาก วรรณกรรมไทยและวรรณกรรมต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา สิริธร.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2556). **วรรณคดีสีเขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติ ในวรรณคดีไทย**. ปทุมธานี: นาค.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559 ก). **เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน ปราบฏกการณัวรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: นาค.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559 ข). **แวนวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย**. ปทุมธานี: นาค.
- นพพร ประชากุล. (2552). **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: อ่านและวิภาษา. เนื่องน้อย บุญยเนตร. (2537). **จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญา และปรัชญาตะวันตก**. (หน้า 62). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. อ้างถึงใน ศุภิสรา เทียนสว่างชัย. (2560). **แนวคิดนิเวศสำนึก
ในวรรณกรรมของนิรันดร์ บัญจันทร์** [ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตรมหา
บัณฑิต ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ, คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย].

พชรวรรณ บุญพร้อมกุล. (2562). Ecocriticism นิเวศวิจารณ์: วรรณกรรม ธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อม โลก. ใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (บรรณาธิการ). **นวัตวิถี วิถีวิทยา
ร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม.** (หน้า 375-437). กรุงเทพฯ: ศยามปัญญา.
สำนักอุทยานแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **อุทยานแห่งชาติเขาหลวง นครศรีธรรมราช.**

<https://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=938>

Barry, P. (2002). *Beginning Theory : An Introduction to Literary and Cultural
Theory.* Manchester : Manchester UP. อ้างถึงใน พชรวรรณ
บุญพร้อมกุล. (2562). Ecocriticism นิเวศวิจารณ์: วรรณกรรม ธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อมโลก. ใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (บรรณาธิการ). **นวัตวิถี วิถีวิทยา
ร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม.** (หน้า 375-437). กรุงเทพฯ: ศยามปัญญา.

Buell, L. (1995). *The environmental imagination: Thoreau, nature writing,
and the formation of American culture.* Cambridge, MA: Harvard
University Press. อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์. (2560). การวิจารณ์
วรรณกรรมแนวนิเวศ (Ecocriticism) : บทแนะนำเบื้องต้นใน รื่นฤทัย
สัจจพันธุ์(บรรณาธิการ). **ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ : ทศนะของนักวิชาการไทย.**
(หน้า 236-326). ปทุมธานี: นาค.

De Geus, M. (1999). *Ecological utopia: Envisioning the sustainable society.*
Utrecht: International Books. (208-219) อ้างถึงใน ธีธัญญา สังขพันธ์านนท์.
(2556). **วรรณคดีสีเขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทย.**
ปทุมธานี: นาค.

Foucault, M. (1986). *Of Other Space.* Diacritics, No 16, 22-27. อ้างถึงใน
ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร. (2544). **วาทกรรมการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 3).**
กรุงเทพฯ: วิชาษา.

Garrard, G. (2004). *Ecocriticism.* New York and London: Penguin. อ้างถึงใน
ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์. (2560). การวิจารณ์วรรณกรรมแนวนิเวศ
(Ecocriticism) : บทแนะนำเบื้องต้น ใน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (บรรณาธิการ).
ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ : ทศนะของนักวิชาการไทย. (หน้า 236-326).
ปทุมธานี: นาค.

- Gifford, T. (1999). Pastoral. New Yoke: Routledge. อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559 ก). **เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน ปราบกฎการณ์วรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: นาค.
- Gifford, T. (2000). The Green Studies Reader. London and New Yoke: Routledge. อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559 ข). **แวนวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย**. ปทุมธานี: นาค.
- Gillian R. (1995). Massey and Jess. 89. eds. A Place in the world: Places, Cultures and Globalization. Oxford: Open University Press. อ้างถึงใน ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559 ก). **เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน ปราบกฎการณ์วรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: นาค.
- Glottfelty, C. (1996). Introduction. In Glottfelty, Cheryll. & Fromm, Harold [Ed.], The Ecocriticism reader: Landmarks in literary. (xv-xxxvii). Athena and London University of Georgia Press. อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศน์ย์. (2560). การวิจารณ์วรรณกรรมแนวนิเวศ (Ecocriticism) : บทแนะนำเบื้องต้น ใน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (บรรณาธิการ). **ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ : ทศนะของนักวิชาการไทย**. (หน้า 236-326). ปทุมธานี: นาค.
- Lefebvre, H. (1991). The production of space (D. Nicholson-Smith, Trans). Malden. MA: Blackwell. อ้างถึงใน ขวิตรา ตันติมาลา. (2560). พื้นที่สาธารณะ และการผลิตพื้นที่: ความหมายใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคม. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว**, 10(1), 92-103.
- Scheese, D. (1995). Nature writing: The pastoral impulse in America. New York and London: Routledge. อ้างถึงใน ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศน์ย์. (2560). การวิจารณ์วรรณกรรมแนวนิเวศ (Ecocriticism) : บทแนะนำเบื้องต้นใน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (บรรณาธิการ). **ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ : ทศนะของนักวิชาการไทย**. (หน้า 236-326). ปทุมธานี: นาค.

